

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

Proměna obrazu homosexuality v souvislosti s kulturními změnami v České Republice po roce 1989

Bakalářská práce

Autorka:	Olga Gonšenicová
Studijní program:	B6107 Humanitní studia
Studijní obor:	Transkulturní komunikace
Vedoucí práce:	Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Olga Gonšenicová

Studium: P15P1017

Studijní program: B6107 Humanitní studia

Studijní obor: Transkulturní komunikace

Název bakalářské práce: **Proměna obrazu homosexuality v souvislosti s kulturními změnami v České Republice po roce 1989**

Název bakalářské práce after 1989

AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se bude zabývat otázkou, jak působila kulturní změna vyvolaná politickými, ekonomickými a společenskými posuny po roce 1989 na problematiku homosexuality v české společnosti. Základní hypotézou, o jejíž prověření bude práce usilovat, je předpoklad, že vnímání homosexuality a konstruování jejího společenského a kulturního obrazu prošlo v důsledku celkové proměny kultury české společnosti zásadním vývojem a změnou. Práce se zaměří na analýzu homosexuality v širším historickém a kulturním kontextu s důrazem na srovnání vnímání tohoto fenoménu před rokem 1989 a po něm, důležitým historickým mezníkem zde bude přijetí zákona o registrovaném partnerství v roce 2006. Právě otázky registrovaného partnerství, adopce dětí stejnopohlavními páry a celkový obraz homosexuality v současné kultuře a společnosti budou tvořit hlavní tematické osy práce. Déle také postavení občanské společnosti vůči homosexualitě, registrované partnerství, adopce a vliv kulturní stránky na homosexualitu.

- Martin C. Putna: Veselá věda aneb Alternativy uvnitř alternativy (Kritický nástin soudobé vědecké rozpravy o homosexualitě) - BEŇOVÁ, Kateřina a kol. Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8 - STEHLÍKOVÁ, D., PROCHÁZKA, I., HROMADA, J. Homosexualita, společnost a AIDS v ČR. Praha: SOHO, 1995. - PROCHÁZKA, I., JANÍK, D., HROMADA, J. Společenská diskriminace lesbických žen, gay mužů a bisexuálů v ČR. Praha: Gay iniciativa v ČR, 2003. - JANOŠOVÁ, P. Homosexualita v názorech současné české společnosti. Praha: Karolinum, 2000. - FAFEJTA, M. Úvod do sociologie pohlaví a sexuality. Věrovany: Nakladatelství Jan Piskiewicz, 2004. - HAŠKOVÁ, HANA, Alena KRÍŽOVÁ a Marcela LINKOVÁ. Mnohohlasem: vyjednávání ženských prostorů po roce 1989. vyd. 2. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2006, 331 s. ISBN 80-733-0101-6. - HELMINIAK, Daniel A. Co vlastně Bible říká o homosexualitě?. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, 131 s. ISBN 978-80-7325-122-2. - WEISS, Petr a Jaroslav ZVĚŘINA. Sexuální chování v ČR: situace a trendy. vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 159 s. ISBN 80-717-8558-X.

Garantující pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Oponent: Mgr. Zdenka Sokolíčková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 9.12.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Jméno a příjmení

.....

.....

Ráda bych poděkovala Mgr. Petru Mackovi, Ph.D. za pomoc, cenné rady a odborné připomínky při vedení této bakalářské práce. Děkuji také dvou osloveným respondentům za jejich čas a ochotu při zodpovídání mých otázek. Poděkování také patří mé rodině a příteli za podporu po dobu studia.

Anotace

GONŠENICOVÁ, Olga. Proměna obrazu homosexuality v souvislosti s kulturními změnami v České Republice po roce 1989. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. 51 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá otázkou, jak působila kulturní změna vyvolaná politickými, ekonomickými a společenskými posuny po roce 1989 na problematiku homosexuality v české společnosti. Základní hypotézou, o jejíž prověření práce usiluje, je předpoklad, že vnímání homosexuality a konstruování jejího společenského a kulturního obrazu prošlo v důsledku celkové proměny kultury české zásadním vývojem a změnou. Práce se zaměřuje na analýzu homosexuality v širším historickém a kulturním kontextu s důrazem na srovnání vnímání tohoto fenoménu před rokem 1989 a po něm, důležitým historickým mezníkem zde bude přijetí zákona o registrovaném partnerství v roce 2006. Právě otázky registrovaného partnerství, adopce dětí stejnopohlavními páry a celkový obraz homosexuality v současné kultuře a společnosti budou tvořit hlavní tematické osy práce. Déle také postavení občanské společnosti vůči homosexualitě, registrované partnerství, adopce a vliv kulturní stránky na homosexualitu.

Klíčová slova: homosexualita, společnost, kulturní změny, registrované partnerství

Annotation

GONŠENICOVÁ, Olga. The image of homosexuality during a cultural change in the Czech Republic after 1989 Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2018. 51 p. The Bachelor Degree Thesis.

Bachelor theses will deal with question, what impacts had cultural changes induced by political, economical a social shifts after 1989, on homosexuality case in Czech society. Basic hypothesis of this theses will verify whether assumption that homosexuality and designing its social and cultural image has gone through essential development and change as a consequence of total change of Czech society. Theses will aim on analysing homosexuality in broad historical and cultural context with emphasis on comparism of this phenomena before and after 1989 in which important historical milestone will be adoption of the law about registered partnership in 2006. Questions about registered partnership, child adoption by people with the same sex couples and general image of homosexuality in current culture and society will generate main axis of this these's topic. Others are what are thoughts of Czech civic society on homosexuality, registered partnership, adoption and impact of culture on homosexuality.

Keywords: homosexuality, society, cultural changes, registered partnership

Obsah

1.	Úvod.....	9
2.	Charakteristika pojmů.....	11
2.1.	Homosexualita.....	11
2.2.	Homosexuální chování.....	12
2.3.	Homosexuální orientace.....	13
2.4.	Příčiny vzniku homosexuality.....	13
2.5.	Kultura a kulturní změny	14
3.	Homosexualita od 19. století	16
3.1.	Homosexualita jako nemoc a snahy o její léčbu	16
3.2.	Společnost a homosexualita od strašných dějin do konce 19. století.....	18
4.	Kulturní situace v ČR od roku 1918 do roku 1989 a její vliv na homosexualitu	19
4.1.	Historický kontext.....	19
4.2.	Život gayů a lesbiček v tomto období.....	22
4.3.	Společenská situace.....	24
5.	Kulturní situace v ČR po roce 1989 a její vliv na homosexualitu	27
5.1.	Historický kontext.....	27
5.2.	Občanská společnost a homosexualita	27
6.	Obraz homosexuality v současném českém kulturním kontextu.....	31
6.1.	LGBT komunita v českých zemích.....	31
6.2.	Přijetí zákona o registrovaném partnerství v roce 2006.....	31
6.2.1.	Vyjádření Václava Klause k přijetí zákona o registrovaném partnerství	34
6.3.	Adopce stejnopohlavními páry	34
6.4.	Koncept rodičovství	36
6.5.	Homosexualita v ČR – výzkumy	37
6.6.	Pražský pochod za homosexualitu	38
6.7.	Napojení na feminismus.....	39

6.8.	Dotazník	39
6.8.1.	Metodologie dotazníku	40
6.8.2.	Shrnutí odpovědí	40
7.	Zhodnocení kulturních proměn a vnímání homosexuality	42
8.	Transkulturní perspektiva	44
9.	Závěr	47
10.	Bibliografie a použité zdroje.....	49
10.1.	Knižní zdroje.....	49
10.2.	Internetové zdroje.....	51

1. Úvod

Téma homosexuality je v posledních desetiletích velmi rozšířené a existuje mnoho cest, kterými se můžeme za jeho poznáním vydat. V historii nebyl pohled na tento fenomén velmi příznivý, proto musel projít nelehkým vývojem, aby mohl mít podobu, jakou má dnes. Pomocí médií se velká část informací z posledních let dostává do vědomí dnešní společnosti a právě zájem o tyto informace mě přesvědčil o výběru tohoto tématu.

Práce bude rozdělena na deset kapitol, za kterými budou přiloženy přílohy. Hned za tímto úvodem, v kapitole číslo dvě, nalezneme definice podstatných pojmů, které jsou pro práci nezbytné a často se budou opakovat. Kapitola číslo tři popisuje homosexualitu v 19. století na území českých zemí, kdy se o ní začalo zajímat lékařství a medicína, jelikož se lékaři domnívali, že je to vyléčitelná nemoc. Dalším obdobím, kterým se budeme zabývat, je konkrétně období od roku 1918 do roku 1989, kdy už se může na české území nahlížet konkrétněji, díky vzniku Československé republiky. Zaměstnávat se nebudeme jen historickým kontextem, ale hlavně životem homosexuálních jedinců na českém území a pohledem společnosti na tento fenomén. Následovat bude kapitola o změnách postojů společnosti po roce 1989. V tuto dobu se homosexuálům otevřely nové možnosti, kterých se jim nedostávalo od samotného vzniku Československa. Stejně jako v předchozí kapitole se podíváme na historickou stránku společnosti, ke které patří i důležitý historický mezník v roce 2006, kterým je přijetí zákona o registrovaném partnerství. Další podkapitoly se zaměří na adopci stejnopohlavními páry, koncept rodičovství a další významné události spojené s tematikou homosexuality v České Republice. Pro lepší orientaci bude následující kapitola obsahovat celkové shrnutí již zmiňovaných dvou nejdůležitějších témat, a to situaci před rokem 1989 a po něm. Další zásadní kapitolou bude Transkulturní perspektiva, jelikož téma podle mého názoru úzce souvisí s mým studovaným oborem transkulturní komunikace. V ní se podíváme na prvky a rysy práce, které se vážou na tento obor. Všechny dílčí cíle práce by nám měly pomoci dojít k odpovědi na naši hypotetickou otázku, kterou jsem zmiňovala již výše.

Hlavním cílem práce je srozumitelně popsat období před rokem 1989, tedy za komunistického režimu a po něm, kdy se z českého území znovu stal demokratický stát. Tato období se pokusíme systematicky porovnat, jelikož právě zde by měly být změny nejvíce viditelné, ale hlavně přínosné pro tuto práci. Dále bude zmíněn i vývoj

homosexuality od 19. století až do současnosti. Hypotetickou otázkou, kterou bude práce zodpovídat, je předpoklad o změně vnímání homosexuality v souvislosti s politickými, historickými a kulturními změnami v České Republice.

Součástí této práce bude také shrnutí krátkého dotazníku věnovaného současným postojům ve společnosti. Celý dotazník bude k dispozici v poslední kapitole – Přílohy. Oslovení homosexuálové by nám měli přiblížit konkrétní situace či zkušenosti z dnešního společenského života této menšiny.

Téma je to poměrně široké a existuje hodně zdrojů jak knižních, tak elektronických. Proto se budu snažit co nejlépe nastínit danou problematiku a zodpovědět na otázky, nad kterými může přemýšlet každý z nás v souladu s danou tématikou. Chci, aby byla tato práce přínosem nejen pro lidi, kteří nejsou s historií nebo reakcemi a postoji dnešní společnosti k homosexualitě seznámeni, ale také pro lidi, kteří se tímto tématem zabývají nebo zabývali více do hloubky.

2. Charakteristika pojmů

Pro správné pochopení práce je podstatné definovat jednotlivé pojmy, které se budou často opakovat, jelikož se vážou k tématu práce a jejímu vývoji. Protože mohou být tyto pojmy ve společnosti často zaměňovány nebo nesprávně pochopeny, pokusím se je co nejlépe vysvětlit.

2.1. Homosexualita

Stěžejní koncepcí, která se objevuje v celé práci, je homosexualita. Pohled na ní se v průběhu dějin měnil podle momentálních vědních oborů. Například ve Starověku byla považována za něco zcela normálního, poté církev začala jinak sexuálně orientované jedince trestat a nakonec si homosexualitu převzala medicína, která se jí snažila vyléčit.

Poprvé byla definovaná maďarským psychologem Karlem Mariou Kertbenym, neboli Karlem Mariou Benkertem v roce 1869. Nazýval tak lásku mezi osobami stejného pohlaví, ale také citové a sexuální vztahy. Muže podle jeho názoru tedy přitahovali jiní muži a ženy zase jiné ženy. Mezi těmito lidmi docházelo k pohlavnímu styku a ke vzájemnému vzrušování. Podle Benkerta se tedy nejednalo o nemoc, ale o styl lidské existence. Opak k homosexualitě definoval jako heterosexuality, kde se lidé orientují na osoby opačného pohlaví.¹

V současnosti existuje mnoho definic, které se snaží tento pojem objasnit. Velmi také záleží na momentální situaci ve společnosti a na pohledu, kterým je na homosexualitu nahlíženo.

První vybraná definice pochází přibližně z 19. století, tedy z období, kdy byla homosexualita stále brána jako nemoc a nahlíží tedy na tento pojem z lékařského hlediska.²

„Homosexualitou ... rozumíme trvalou citovou a erotickou preferenci osob stejného pohlaví. Je to celoživotní, neměnný a nezvolený stav,

¹ BRZEK, Antonín. PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví?*, 1. vyd. Praha: nakladatelství SCIENTIA MEDICA, spol. s r.o., 1992, s. 19.

² JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*, 1. vyd. Praha: nakladatelství Karolinum, 2000, s. 13.

*charakterizovaný tím, že jeho nositel je pohlavně přitahován a vzrušován převážně či výlučně osobami stejného pohlaví.*³

Na rozdíl od předcházející definice je tato mladší pouze o dva roky, nicméně byla napsána už za jiné společenské situace a také z odlišného sociálního hlediska.

*„Homosexualita je geneticky determinovaný celoživotní a neměnný stav libida, při kterém jedinec za podmínek možnosti svobodné volby preferuje za účelem sexuálního a citového kontaktu objekt stejného pohlaví, přičemž takto vzniklý vztah se svou kvalitou v plné míře vyrovná vztahu heterosexuálnímu.*⁴

2.2. Homosexuální chování

Výraz homosexualita byl užíván různými odborníky, ale velmi často byl zaměňován s pojmem homosexuálního chování. Vyskytuje se mezi nimi sice jistá souvislost, nicméně každý znamená něco jiného.⁵

Homosexuální chování je podle Jaroslava Zvěřiny vnějším projevem člověka, konkrétně jeho sexuální chování. Není pravidlem, že toto chování se projevuje pouze u homosexuálů. Různé situace mohou člověka donutit, aby se u něj toto homosexuální chování projevilo. Například pokud je muž či žena zavřena po delší dobu ve vězení, v armádě nebo na internátech, kde jsou pouze osoby stejného pohlaví, může být v této situaci po určité době vzrušen či vzrušena osobou stejného pohlaví.⁶ Hovoří se o takzvaném náhražkovém sexuálním chování, protože muž či žena si stále zachovávají svou heterosexuální orientaci. Pokud se později dostanou zpět do prostředí, kde mají možnost dostat se znovu do kontaktu s opačným pohlavím, jejich homosexuální chování zaniká a pokračují dále heterosexuálním životem. Pokud ale nastane situace, kdy má člověk možnost styku s opačným pohlavím a nadále se zajímá o homosexuální

³ Tamtéž. s. 13.

⁴ Tamtéž. s. 13.

⁵ BRZEK, Antonín. PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví?*, 1. vyd. Praha: nakladatelství SCIENTIA MEDICA, spol. s r.o., 1992, s. 21.

⁶ ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*, 1.vyd. Praha: CERM, 2003, s. 120.

styky, předpokládá se, že již před jeho první zkušeností byl homosexuálně orientovaný, jen si tuto orientaci neuvědomoval.⁷

2.3. Homosexuální orientace

Dalším neoddělitelným pojmem je tedy homosexuální orientace. Aby člověk mohl rozhodnout o své sexuální orientaci, tedy zda ho přitahují ženy či muži, musí přikládat význam svým erotickým snům, fantaziím a představám.⁸ V současné době se uvádí, že kolem 90 procent lidí na českém území je heterosexuálně orientováno, tudíž jsou sexuálně nakloněni opačnému pohlaví. Není ale zcela jednoduché toto zaměření určit, protože lidé si toho nemusí být vždy vědomi anebo se nechtějí veřejně přiznat. Podle posledního průzkumu v České republice z roku 1998, uvádí Jaroslav Zvěřina 5,9 procent homosexuálních jedinců na našem území.⁹ Jak tvrdí Ivo Procházka ve své knize, dochází i k situacím, kdy si lidé svou homosexuální orientaci nechtějí připustit a dále se chovají jako heterosexuálové a navazují heterosexuální vztahy nebo sexuálně žijí s opačným pohlavím, ale za homosexuály se nepovažují. Existuje i bisexuální orientace, kdy člověka přitahují obě pohlaví. Ta je ale podle Procházky nejméně častá.¹⁰

2.4. Příčiny vzniku homosexuality

Homosexualita doposud nebyla prozkoumána natolik do hloubky, aby se dalo s přesností říci, co je příčinou nebo příčinami jejího vzniku. Existuje mnoho teorií, které odhadují její vznik. Jednou z nich je například teorie genetické dispozice od H. Ellise, kterou ve své knize vyzdvihuje i Pavlína Jarošová. Ten přišel na to, že je větší výskyt homosexuálních jedinců mezi příbuznými. Také má velký vliv na jedince jeho vývoj v prenatálním období, kdy v období jednoho týdne, přibližně mezi 4 a 6 měsícem života,

⁷ BRZEK, Antonín. PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví?*, 1. vyd. Praha: nakladatelství SCIENTIA MEDICA, spol. s r.o., 1992, s. 22.

⁸ PROCHÁZKA, Ivo. *Coming out: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*, Brno: STUD Brno, 2002, s. 4-5.

⁹ WEISS, Petr. ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*, Praha: Portál, 2001, s. 99-100.

¹⁰ PROCHÁZKA, Ivo. *Coming out: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*, Brno: STUD Brno, 2002, s. 4-5.

dochází ke tvorbě hormonální vyrovnanosti či nevyrovnanosti, tedy vývoji počtu hormonů, které nadále determinují i lidskou orientaci. Konkrétně v této teorii podle L. Kaplana probíhaly studie na množství mužského hormonu testosteronu, kdy při jeho nevyrovnanosti může dojít k odlišnému vývoji, a tudíž k jiné sexuální orientaci jedince. Vliv na orientaci má i prostředí a výchova, ve které se jedinec vyskytuje. Do věku 3 let je jedinec nejvíce náchylný a můžou být ovlivněny jeho predispozice k sexuální orientaci.¹¹

Podle většiny lékařů a vědců má na vznik homosexuality vliv více činitelů. Nejvíce se však odborníci přiklánějí k biologickým faktorům, jako jsou genetická dispozice nebo prenatální vývoj, jak již bylo zmíněno výše. Mnohem více však toto platí pro mužskou část populace, u žen zatím nebyly zjištěny žádné genderové zvláštnosti.¹²

2.5. Kultura a kulturní změny

Pro obsah této práce je také nutné vysvětlit pojem kultura a s ní spojené změny, které měly historicky vliv na vývoj vnímání homosexuality ve společnosti.

Samotný pojem kultura je opět velmi abstraktní a je možné nalézt spoustu definic, které se ho snaží objasnit, i když se od sebe ve většině případů příliš neliší. Vybrala jsem názor a pohled na kulturu podle antropologa Roberta F. Murphyho, který je pro můj studovaný obor transkulturní komunikaci velmi významný.

„Kultury se nezakládají na absolutnu. Jsou výsledkem lidské činnosti a myšlení, jsou vytvořeny člověkem. Kultura a její symboly nejsou dány ani Bohem, ani přírodou, jsou umělé, vymyšlené lidmi a měnitelné. Přestože je ti, kdož se k nim hlásí, považují za hodnotné a trvalé, jsou stejně jako jejich původci smrtelné.“¹³

¹¹ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*, 1. vyd. Praha: nakladatelství Karolinum, 2000, s. 25-29.

¹² ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: Vývojová psychologie*, 3. vydání, Praha: nakladatelství Portál, 2014, s. 198-199.

¹³ MURPHY, F. Robert. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*, 2. vyd. Praha: SLON, 2006, s. 32.

Podle autora je kultura mechanismem pro přežití člověka, ale stejně tak nám poskytuje určité definice reality a pravidla naší morálky. Vrozené lidské potřeby naopak zase utváří kulturu.¹⁴

Jaroslav Skupnik, další významný antropolog, popisuje pohled na stejnopohlavní páry v manželství v souvislosti se západním světem. Hovoří o protikladu dvou konstant. Jednou z nich je manželství mezi odlišným pohlavím a druhou biologická pohlavnost. U primitivních společností mohla být žena či muž brána nebo brán jako opačné pohlavní z hlediska společenského postavení. Jelikož západní společnosti momentálně fungují spíše na biologických termínech, nemohou získat statut opačného pohlaví. Potvrzením tohoto názoru je i fakt, že když je muž i žena v západním světě na stejné rovině aktivity ve stejných činnostech, nebylo by lehké určit, kdo je žena a kdo muž, jako v primitivních společnostech.¹⁵

V kontextu naší práce se zaměříme na proměnu společnosti a kultury v Československu a posléze v České republice a její souvislosti s vnímáním homosexuality. Kulturní změny mohou být brány z různých hledisek, obecně mohou být rozděleny například na ekonomické, politické, sociální či společenské.

Jako politické změny bude práce vyzdvihovat změny režimu, ke kterým patří i autority, které v určitých obdobích byly v rozhodovacích funkcích státu. Stejně tak k tomuto tématu patří i zákony, o kterých nebylo podle mého názoru kolikrát lehké rozhodnout.

Ekonomické změny jsou v práci zmíněny jen okrajově, protože jejich příčiny ani důsledky neměly značný vliv na tematiku homosexuality. Změny, které jsou však nejvíce důležité, jsou změny společenské. Společnost velmi často měnila názory na homosexuály, o čemž si myslím, že práce hodně pojednává.

¹⁴ Tamtéž. s. 23.

¹⁵ SKUPNIK, Jaroslav. *Antropologie příbuzenství*, Praha: SLON, 2010, s. 214-217.

3. Homosexualita od 19. století

Historii homosexuality se tato práce věnuje až od 19. století, protože starší dějiny nejsou pro toto téma zcela podstatné. Jelikož nás zajímá hlavně situace před rokem 1989 a po něm, nebudeme se těmito staršími dějinami zabývat. Důležité je tedy období od 19. století, kdy se homosexualita začala brát jako nemoc a upoutala pozornost medicíny. Nahlíželo se na ní v této době zcela odlišně, než ve všech stoletích předtím. Dříve byla totiž chápána jako „smilstvo se zvířaty“, tedy zjednodušeně řečeno, jako něco velmi podřadného a tudíž trestaného.

3.1. Homosexualita jako nemoc a snahy o její léčbu

V 19. století se o homosexualitu začalo více zajímat lékařství a medicína. Nejprve spadala v medicíně v první polovině 19. století pouze pod soudní lékařství. Byla jako v minulosti stále trestně odsuzována a lékařovým úkolem bylo prohlédnout a zkontrolovat podezřelého, zda u něj došlo k homosexuálnímu styku či nikoliv. Podle této prohlídky poté soud rozhodl o rozsudku. Nebylo tedy důležité, co podezřelého vedlo k jeho chování, ale to, jestli se tak opravdu choval, a tedy spáchal trestný čin.¹⁶

V druhé polovině 19. století se již začalo na homosexualitu nahlížet jako na duševní poruchu, která se dá léčit. Jelikož se medicína rozvíjela a šla stále dopředu, lékaři během let vyzkoušeli velké množství způsobů, ale postupně všechny selhaly. Jak uvádí Antonín Brzek společně s Jaroslavou Pondělíčkovou-Mašlovou, nejprve se lékaři na začátku 20. století, konkrétně roku 1918, rozhodli léčit homosexualitu pomocí hormonů. Byli přesvědčeni, že mužská homosexualita je zapříčiněna nedostatkem správných mužských hormonů. Jejich dalším pokusem byla i výměna varlat, kdy je nahradila varlata od heterosexuálního dárce. Do 40. let 20. století věřili v účinnost tohoto pokusu, který byl nakonec shledán jako obzvlášť žalostný, protože tělo nová varlata nepřijmulo a ani se nezměnila jedincova orientace. Dnes je již dokázáno, jak uvádí ve své knize Brzek a Pondělíčková-Mašlová, že i homosexuální muži mají správnou hladinu pohlavních hormonů, které potřebují pro vznik

¹⁶ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*, 1. vyd. Brno: Host, 2012, s. 69.

sexuálního chování a prožívání. To, co odlišuje homosexuální muže od heterosexuálních, není podle autorů absence těchto hormonů, ale jiná reakce sexuálních center mozku na tyto hormony.¹⁷

Dalším pokusem o vyléčení byla averzivní léčba neboli léčba odporem. Jak ve své knize uvádí Pavlína Jarošová, vycházelo se z předpokladu, že homosexualita se dá naučit, tudíž také odnaučit. Pacientům byly jejich sexuální prožitky spojovány s nepříjemnými a bolestivými zážitky. V praxi to vypadalo tak, že lékaři jedincům pouštěli či ukazovali scény a obrázky, které pro ně byly vzrušující, a současně s nimi jim dávali lék na zvracení, anebo do nich pouštěli elektrický proud, který jim způsoboval bolest. Lékaři očekávali, že tyto situace se jedincům spojí a jejich homosexualita se jim zprotiví. Tento pokus o léčbu také neměl úspěch, jelikož se ve svém volném čase pacienti stále věnovali homosexuálním praktikám a nadále se s opačným pohlavím stýkali.¹⁸

Jako další lék zkoušeli lékaři koncem šedesátých a začátkem sedmdesátých let, léčbu pomocí intoxikací LSD. LSD je droga, jejíž požití v mozku jedince vyvolá takový stav, díky kterému se dají odstranit nepříjemné zážitky z dětství a tím i následky, které si kvůli nim jedinec vypěstoval v současném životě. V tomto případě se jedná konkrétně o homosexuální orientaci. Zda-li měla tato metoda účinek, je stále předmětem diskuzí, nicméně musela být jako léčba zrušena, poněvadž se přišlo na to, že LSD způsobuje duševní choroby. Výroba drogy byla úplně zastavena a výzkum nepokračoval.¹⁹

Při rozvoji neurochirurgie se také zkoušelo odstranit homosexualitu pomocí odebrání mozkové tkáně. Tato metoda byla ale velmi nebezpečná, jelikož při tomto operačním zákroku velmi často docházelo k poškození jiných mozkových funkcí a následně i k vysoké úmrtnosti. Někteří pacienti sami žádali o kastraci, vyoperování varlat, kdy jedinci poklesne síla pohlavního pudu a tím

¹⁷ BRZEK, Antonín. PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví?*, 1. vyd. Praha: nakladatelství SCIENTIA MEDICA, spol. s r.o., 1992, s. 60-62.

¹⁸ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*, 1. vyd. Praha: nakladatelství Karolinum, 2000, s. 31.

¹⁹ BRZEK, Antonín. PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví?*, 1. vyd. Praha: nakladatelství SCIENTIA MEDICA, spol. s r.o., 1992, s. 60-62.

se stane pro pacienta jeho sexuální chtíč lehčeji ovladatelným. Jejich prosbě ale nemohlo být vyhověno ani přes veliký nátlak, jelikož byla proti lékařské etice.²⁰

3.2. Společnost a homosexualita od strašných dějin do konce 19. století

Do konce 19. století se postoj vůči homosexuálním jedincům skoro nezměnil. Lidé se snažili odklonit od dominujících postojů církve a najít si svou vlastní cestu, proto se častokrát vraceli k předkřesťanským ideálům. Některé významné osoby i tak veřejně projevovali lásku k opačnému pohlaví. Jedním z nich byl například nejznámější představitel renesance, Michelangelo.

Církev nadále, jako v předchozích staletích, udělovala postihy za projevy homosexuální orientace. Homosexuální zaměření bylo ale připisováno i některým papežům, tudíž se vyskytovalo i v církevních řadách. V roce 1591 dokonce církev umučila Brazilku Felipe de Couza za její lesbický vztah. Na její počest se od roku 1994 uděluje cena za boj za práva homosexuálů.

Trochu mírnější období zavládlo za vlády Josefa II., který vydal roku 1787 zákon o změně trestu. Homosexuální jedince už nečekala smrt, ale vězení. Na konci 18. století nebyla mužská homosexualita vůbec tolerována, kdežto ženská byla bez postihu.²¹

Na přelomu 19. a 20. století se začínaly objevovat umělecké osobnosti, které se svou sexuální orientací netajily. Byli to například básníci Paul Verlaine nebo Arthur Rimbaud. Obviněn z homosexuálních styků byl i spisovatel Oscar Wilde, který i přestože byl ženatý, dostal dva roky vězení a jeho knihy i divadelní hry, byly zakázané. Smutný příběh je znám i o Petru Iljiči Čajkovském, ruském hudebním skladateli, který údajně zemřel na cholera. Po bližším zkoumání jeho smrti se ale přišlo na to, že byl donucen spáchat sebevraždu kvůli svému homosexuálnímu poměru.²²

²⁰ Tamtéž. s. 60-63.

²¹ LEWINSOHN, Morus-Richard. *Světové dějiny homosexuality*, 1. vyd. Praha: IKAR CZ, 2007, s. 127-132.

²² JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*, 1. vyd. Praha: nakladatelství Karolinum, 2000, s. 44-46.

4. Kulturní situace v ČR od roku 1918 do roku 1989 a její vliv na homosexualitu

Tato kapitola je pro práci velmi důležitá, neboť nám popisuje situaci a nahlížení na homosexualitu před rokem 1989 na českém území. Právě informace z těchto postojů budeme níže v této práci zahrnovat do porovnání k odpovědi na naši hypotetickou otázku.

Pro potřeby práce jsou kulturní změny v této kapitole rozpracovány na dílčí změny, které probíhaly od roku 1918 do roku 1989, a to z pohledu historického a společenského. Například obecné politické změny či společenské postoje, a to konkrétně na území nově vzniklé Československé republiky. Začátky této republiky jsou popsány jen okrajově, protože klíčové je pro nás období, kdy se k moci dostala komunistická strana. To budeme, jak už jsem několikrát zmiňovala, porovnávat s obdobím po roce 1989.

4.1. Historický kontext

Když roku 1918 vznikla Československá republika, prezidentem se stal Tomáš Garrigue Masaryk a nastolil poprvé demokratický režim. Za jeho politického působení měli homosexuálové stále stejná pravidla jako v předchozích letech. Ta vycházela ze zákona z roku 1848, který říkal, že toto chování je sankcionováno, jak už bylo zmiňováno výše, jako „smilstvo“ se zvířaty. Situace se ještě zhoršila roku 1941, kdy vznikl Protektorát Čechy a Morava a celá země začala být okupována nacistickým Německem. O veškeré politice v Čechách i na Moravě rozhodovali říšští protektoři. Již před vytvořením protektorátu byly v nacistickém Německu vytvářeny tzv. „Růžové seznamy“, kde byli sepsáni místní homosexuálové, kteří měli být odvezeni do pracovních táborů. Od roku 1939 byli na tyto seznamy připisováni i čeští homosexuálové, kteří ale nejprve dostali možnost volby mezi transportem nebo kastrací. Většina z nich si zvolila odjezd do koncentračních táborů, ale ani zde se kastraci nevyhnuli. Na rozlišení od ostatních vězňů byli označováni růžovými trojúhelníky, které musely nosit na svém oděvu. Tato situace přetrvávala

až do roku 1945, kdy byla ukončena 2. světová válka a nacistické Německo v čele s Adolfem Hitlerem bylo poraženo.²³

Když se roku 1946 konaly Československé volby, komunisté získali na českém území 40 % hlasů a na pozici prezidenta státu nastoupil roku 1948 Klement Gottwald.²⁴ Devátého května byla vydána nová ústava, kdy se Československo stalo lidově demokratickou republikou, a byla potvrzena vůdčí úloha KSČ.²⁵ S touto změnou přišla i změna pro homosexuály. Ti očekávali odrestnění homosexuality příznivě, nicméně jejich naděje nebyly naplněny.²⁶ V roce 1950 byl zákon z roku 1848 nahrazen novým trestním zákoníkem, který definoval homosexualitu jako trestný čin proti lidské důstojnosti a zněl takto:²⁷

„Pohlavní styk s osobou téhož pohlaví,

- 1) Kdo se pohlavně stýká s osobou téhož pohlaví, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.*
- 2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1*
 - a) S osobou mladší než osmnáct let, nebo*
 - b) Za úplatu.*

²³ SOHO revue, č. 6, 1996, s. 24-25.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*, 1. vyd. Praha: nakladatelství Karolinum, 2000

²⁴ *Hospodářské noviny: Parlamentní volby v letech 1918–1989* [online], [cit. 2018-03-01], Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-899335-parlamentni-volby-v-letech-1918-1989>

²⁵ KAPAVÍK RADIM, *Sametová revoluce 89 – Politická situace* [online], [cit. 2018-02-27] Dostupné z: <http://www.revoluce89.wz.cz/hlavni.htm>

²⁶ FANEL, Jiří. *Gay historie*, Praha: nakladatelství Dauphin Daniela Podhradského, 2000, s. 438.

²⁷ TALANDOVÁ, Jaroslava. *Sociální postavení lesbických žen a alternativní rodinné modely v kontextu heterosexuální společnosti*, Praha: L-klub Lambda, 1997, s. 12.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*, 1. vyd. Praha: nakladatelství Karolinum, 2000

3) *Kdo se nabídne k pohlavnímu styku s osobou téhož pohlaví za úplaty, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.*²⁸

Homosexuálové se tedy nedočkali zlepšení situace, ale naopak přísnější varianty případů, kdy se jednalo o pohlavní styk s nezletilou osobou anebo o úplatek. Tyto zákony přetrvávaly až do roku 1961.²⁹ V době, kdy vznikla samostatná Československá republika, byly Čechy jednou z nejvyspělejších průmyslových zemí světa. Ve velké míře byl rozvinut těžký spotřební, ale i strojírenský průmysl.³⁰ Nikde jsem se nedočetla, že by ekonomická vyspělost území měla či neměla na homosexualitu jakýkoli vliv, a tak se v postojích k ní nic nezměnilo. Po válce a obnově Československé republiky jsou vytvořeny pětiletky, což bylo na 5 let dopředu plánované hospodářství, a vznikají JZD. Rozvíjí se tedy zemědělství a průmysl. Když roku 1960 končí druhá pětiletka na našem území, přichází se s názorem, že pokud přijdou hospodářské změny, musí tomu odpovídat i změny právního řádu. Ředitel legislativního odboru MS Ladislav Bydžovský sepsal ve své zprávě pro ministra spravedlnosti Václava Škodu jeho odůvodnění.

„Vycházejíce z dosavadních zkušeností získaných za právnícké dvouletky v r. 1948 až 1950, ze zkušeností nabytých při pracech na novém trestním řádu a novele trestního zákona [v roce 1956], máme za to, že je třeba zajistit, aby práce na nových kodexech neprobíhaly živelně, neplánovitě a nárazovitě, aby nedocházelo k pouhým improvizacím, nýbrž by všechny úpravy byly náležitě zváženy, teoreticky dotovány a konfrontovány s potřebami a poznatky praxe.”³¹

Podle profesora Vladmíra Solnaře z pražské právnícké fakulty bylo potřeba mnohem více důkladnější práce, a proto by bylo v této situaci lepší vypracovat nový trestní zákoník. V odpovědi od ministerstva se však psalo,

²⁸ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*, 1. vyd. Brno: Host, 2012, s. 257-258.

²⁹ Tamtéž. s. 257-258.

³⁰ JENERÁLOVÁ, Ivana. *Vývoj české ekonomiky* [online], [cit. 2018-02-27], Praha: Ministerstvo Zahraničí, 2011, Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Vyvoj-ceske-ekonomiky>

³¹ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*, 1. vyd. Brno: Host, 2012, s. 273.

že takovéto změny mohou být přijmuty pouze „po bedlivé politické úvaze“. Ministerstvo si nejprve zjistilo potřebné informace z krajských soudů a poté se začalo věnovat práci na nových zákonech. Byla vytvořena tzv. „kodifikační komise“, která o nich rozhodovala. Součástí těchto zákonů byly i vytoužené změny pro homosexuály.³² Tedy až v roce 1961 vyšel zákoník, který trestnost homosexuálního styku rušil, podmínkou však bylo, že obě osoby musely být starší 18 let. Chování jedince bylo trestné i tehdy, pokud on sám dovršil 18 let, ale jeho partner nikoliv. Trest se netýkal párů, ve kterých byli oba jedinci maximálního věku 17 let a byli nepnoletí. Postižitelným se poté stal ten, který jako první dosáhl 18 let a to po celou dobu, kdy druhý z páru měl stále 17 let. I s touto změnou zákona nedošlo k odstranění diskriminace homosexuálů a nadále vzbuzovali stejné veřejné pohoršení ve společnosti jako doposud.³³ Od 70 let začínali komunisté ekonomicky podporovat rodiny. Docházelo k výstavbám bytů, vyplácely se přídavky na děti a začínala se zvyšovat porodnost. Z toho tedy vyplývá, že homosexualita už sice nebyla trestná, nicméně stále nebyla brána jako normalita.

4.2. Život gayů a lesbiček v tomto období

Po první světové válce se lidé přirozeně báli veřejně vyjadřovat svou orientaci, proto ji častokrát skrývali a ponechávali v tajnosti. Až v meziválečném období se Československo nechalo inspirovat Spojenými státy americkými ve společenských trendech a nechalo lidem větší volnost v kulturním a zábavním životě. Jak uvádí autor Franz Schindler, ve třicátých letech vzniklo první československé hnutí sexuální menšiny, pod záštitou sexuologů, právníků a odborné veřejnosti. Velkým pokrokem bylo také uspořádání 5. kongresu Světové ligy s konáním na území Československa, a to konkrétně v Brně. To byla jediná situace, kdy bylo v České republice povoleno konání tohoto kongresu. Tehdejší doba totiž nepovolovala tyto kongresy před tímto ani po něm. Konal se roku 1932 a na starosti ho měli lékaři Josef Weisskopf

³² Tamtéž s. 273 – 275.

³³ TALANDOVÁ, Jaroslava. *Sociální postavení lesbických žen a alternativní rodinné modely v kontextu heterosexuální společnosti*, Praha: L-klub Lambda, 1997, s. 12-13.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*, 1. vyd. Praha: nakladatelství Karolinum, 2000

a Antonín Trýb. Z toho lze usuzovat, že homosexualitou se v té době, jak již bylo zmíněno, zabývalo lékařství. Všechny tyto pokroky byly zničeny nacistickou okupací a lidem nezbylo nic jiného než znovu svou orientací tajit. I když po druhé světové válce na tom Československo bylo z hlediska homosexuality v porovnání s ostatními zeměmi ve střední Evropě relativně lépe, životní situace homosexuálů nedošla podle Franze Schindlera k velkému zlepšení.³⁴

V padesátých letech tedy zavládlo ve společnosti veřejné mlčení. Jak nadále uvádí Franz Schindler, lidé si byli velmi dobře vědomi toho, že pokud dají jakkoli najevo svou homosexuální orientaci, může toho režim využít ve svůj prospěch. To byl případ i Alexeje Čepičky, zetě Klementa Gottwalda, na kterého byl nasazen homosexuální provokatér, se kterým byl nachytán a musel být zbaven své vysoké funkce v politice. I když byl roku 1961 změněn zákon o odrestnění homosexuálních styků mezi dospělými, jak bylo zmíněno výše, mohl být i přesto využit režimem ve svůj prospěch, a proto se lidé stále ve společnosti příliš neprojevovali. Nepocítovali ani podstatnou úlevu či zlepšení životní situace. Autor tedy zdůrazňuje, že společnost na tyto lidi nahlížela stále stejně urážlivě, a jak nadále konstatuje, i přesto byli vděční za studii doktora Kurta Freunda, který přišel s výzkumem v averzivní teorii, že homosexualita není léčitelná.³⁵

Československý stát tedy i nadále nahlížel na homosexuály stále stejně nepřátelsky a lidé nemohli očekávat žádnou pomoc nebo ochranu z jeho strany. Nemohli si dokonce ani rozvíjet své vlastní soukromé aktivity tak, jako tomu bylo v jiných státech. Tato menšina nemohla mít nic oficiálně organizované, takže v té době neexistovaly bary, kluby ani dokonce časopisy.³⁶

V šedesátých letech se lidé snažili seznámit pomocí novin. V Mladé frontě se objevilo několik inzerátů, kde muž hledal jiného muže jakožto kamaráda. Z pravidla se tyto inzeráty objevovaly v sekci „přátelé“, všem

³⁴ HIML, Pavel. SEIDL, Jan. SCHINDLER, Franz. „Miluji tvory svého pohlaví“: *Homosexualita v dějinách společnosti českých zemí*, 1. vyd. Praha: Argo, 2013, s. 281-282.

³⁵ Tamtéž. s. 283-291.

³⁶ Tamtéž. s. 290.

ale bylo jasné, jak jsou myšleny. Překvapením bylo, když komunistická moc zrušila zákaz těchto seznamovacích inzerátů z roku 1948 a od roku 1964 si takto mohlo svůj protějšek najít nespočet lidí. Dokonce vznikla seznamovací agentura, která se za pomoci dotazníků snažila dát dohromady vhodné páry.³⁷

Homosexuálních jedinců se týkaly i různé nemoci. Nejdříve to byl syfilis, později také pandemie HIV. Každý, kdo byl nakažen syfilisem se musel dostavit na odběr krve a následně vyjmenovat všechny své sexuální partnery. Takto se velmi rychle roznesly informace o tom, kdo je jak sexuálně orientovaný. V roce 1983 se ale objevilo HIV a díky němu se prolomila mlčenlivost o homosexuálech. Důvodem byla jejich náležitost k rizikovým skupinám a začalo se o nich tedy psát v novinách a časopisech. Týkalo se jich to natolik, že se dokonce začal používat i termín „gay mor“. Jedince nakažené HIV virem čekalo úplné vyloučení ze společnosti a beznadějná diagnóza. Do roku 1989 bylo pro tyto osoby bohužel obtížné zjistit, jak se člověk má a může chránit před touto nákazou.³⁸

Na konci osmdesátých let vznikl tzv. Socioterapeutický klub v Praze, který sloužil jak ke společenskému seznámení, tak i k preventivnímu předcházení AIDS. Byl vytvořen pod záštitou sexuologů Antonína Brzka a Iva Procházky jako léčebných schůzí, protože jinak by veřejně homosexuálové nedostali prostory a povolení k těmto střetáváním. Šíření povědomí o skupině bylo závislé na ústním podání a mohl se zúčastnit každý, koho neomezovala vzdálenost bydliště od Prahy.³⁹

4.3. Společenská situace

Literatura byla pro sexuální orientaci lidí velmi důležitá, neboť si právě díky ní kolikrát uvědomili či ujasňovali svou opravdovou orientaci a mohli ji lépe přijmout. Literatura tedy dostala identitotvornou funkci. Největší pomoc se díky ní dostávalo hlavně venkovským lidem, protože právě oni si kvůli své

³⁷ Tamtéž. s. 292-293.

³⁸ STEHLÍKOVÁ, Džamila. PROCHÁZKA, Ivo. HROMADA, Jiří. *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR*, Praha: redakce SOHO revue, 1995, s. 111.

³⁹ HIML, Pavel. SEIDL, Jan. SCHINDLER, Franz. „Miluji tvory svého pohlaví“: *Homosexualita v dějinách společnosti českých zemí*, 1. vyd. Praha: Argo, 2013, s. 299.

samotě mysleli, že se to dělo pouze jim. Martin C. Putna uvádí, že první knihou, která byla veřejně psána o homosexualitě, byla kniha Františka Jelínka, která vyšla v roce 1924, tedy 6 let po založení Československé republiky. František Jelínek nepsal pod pseudonymem, což nebylo do té doby obvyklé. Objevili se i další autoři, kteří se nebáli a psali svá díla s homoerotickou tematikou. Všichni tito umělci se pohybovali kolem časopisu *Hlas sexuální menšiny*, který se později přejmenoval na *Nový hlas*, založen v roce 1931-1932 a říkalo se mu „generace Hlasu“. V tomto časopise autoři vydávali povídky a příběhy z homoerotického prostředí většinou pod jedním nebo více pseudonymy. Časopis vydával každý měsíc jedno číslo a vydržel přibližně čtyři roky. Nejčastější tematikou byl boj za dekriminizaci homosexuality, který přidával textům i politický nádech. Martin C. Putna nazývá texty jako „literaturu manifestace“, protože autoři se netajili tematikou svých článků. Nejzajímavější byl způsob, jakým byly tyto texty psané, protože podávaly přesný obraz chápání homosexuality i postoje vůči ní v této době. Později proběhly ještě další pokusy o obnovení tohoto časopisu, nevydalo se ale mnoho čísel a pokusy se staly marnými.

Po druhé světové válce vycházelo z této homosexuální literatury úplně minimum kvůli trestům, kterých se jedinci obávali. Nejhorší pro ně byl trest z prozrazení a opovržení ze strany rodiny i společnosti.⁴⁰ Tamní režim zařídil naprostou neviditelnost této literatury, která vycházela jen v opravdu malém množství a tajně mezi homosexuální menšinou. Ve většině případů byly snahy o vydání jakéhokoliv oficiálního článku zamítnuty s tvrzením, že téma homosexuality nikoho nezajímá.⁴¹

Do českých médií se dostala tato tematika až poprvé roku 1986, kdy se v Českém rozhlase objevila ve spojení se šířením choroby AIDS, která byla v té době oprávněně považována za nemoc homosexuálů.⁴² AIDS

⁴⁰ PUTNA, C. Martin. *Homosexualita v dějinách české kultury*, 1. vyd., Praha: Nakladatelství Academia, 2011, s. 209-212.

⁴¹ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*, 1. vyd. Brno: Host, 2012, s. 313.

⁴² PUTNA, C. Martin *Homosexualita v dějinách české kultury*, 1. vyd., Praha: Nakladatelství Academia, 2011, s. 209-212.

je zkratka výrazu Acquired Immune Deficiency Syndrome, který v překladu znamená „*syndrom získaného selhání imunity nebo získané ztráty obranyschopnosti a je jím označováno onemocnění vyvolané destrukcí imunitního systému, které zapříčiňuje virus lidské imunodeficiencie, neboli HIV (Human Immunodeficiency Virus).*“ Tato nemoc se šíří pohlavním stykem a neexistuje žádný způsob, jak by se dala vyléčit. Hlavními příčinami přenosu AIDS byl pohlavní styk s nakaženou osobou, příjem infikované krve, jiných tkání či spermatu, přenosem z matky na dítě při porodu nebo společné užívání stříkaček a různých jehel. V České republice byl zjištěn první případ nakaženého homosexuálního muže v roce 1985.⁴³

⁴³ STEHLÍKOVÁ, Džamila. PROCHÁZKA, Ivo. HROMADA, Jiří. *Homosexualita, společnost a AIDS* v ČR, Praha: redakce SOHO revue, 1995, s. 8-9.

5. Kulturní situace v ČR po roce 1989 a její vliv na homosexualitu

Tato kapitola postupuje v objasnění politické a ekonomické situace v České republice obdobně jako předchozí kapitola, ale pouze s tím rozdílem, že se jedná o situaci od roku 1989. V té době došlo ke změně politického režimu a k velkým změnám týkajících se homosexuality. Politický kontext měl na tematiku homosexuality značný vliv, dalo by se říci, že pro současné jedince velmi rozhodující v jejich životech, kdežto ekonomické změny žádný velký rozdíl nepřinesly. Kapitola také popisuje, jak občanská společnost nahlížela na situaci homosexuálů v téže době.

5.1. Historický kontext

V listopadu a v prosinci 1989 proběhla v Československé republice Sametová revoluce. Tato revoluce je nazvaná sametová, protože působila bez jakéhokoli násilí a byla zapříčiněna nespokojeností lidí s komunistickým politickým režimem a danou situací ve společnosti.⁴⁴ Jejím výsledkem byla změna režimu na demokratickou společnost, která dala stav věcí ohledně homosexuálů do pohybu. Prezidentem se stal Václav Havel, který byl v čele země celých deset let, až do roku 2003. Zákon o homosexuálním styku z roku 1961 byl dne 1. července 1990 novelizovaný a věková hranice pro homosexuální i heterosexuální styk byla posunuta na 15 let. Důvodem této změny byla sametová revoluce, která značně ovlivnila mentální společnost. Homosexuální jedinci začali veřejně hovořit o svých zájmech a připisovali velký důraz principu organizovanosti. Ten využívali k jejich momentálnímu prvotnímu cíli a tím bylo vytvoření organizace, díky které budou jako skupina konečně legální.⁴⁵

Stejně tak jako před rokem 1989, ani tato ekonomická situace neměla na homosexuální jedince značný vliv.

5.2. Občanská společnost a homosexualita

Jelikož se homosexualita dostala ve společnosti do větší viditelnosti, vzniklo od roku 1989 spoustu organizací, které začaly zastupovat zájmy

⁴⁴ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*, 1. vyd. Brno: Host, 2012, s. 318.

⁴⁵ Tamtéž. s. 319.

této menšiny na veřejnosti a usilovat o zlepšení jejího postavení v Česku. Tyto organizace se věnují především volnočasovým aktivitám a kladou důraz na setkávání, které už nemusí být skrýváno. Podle Zdeňka Slobody bylo úplně první organizací uskupení lidí z pražského sexuologického seskupení, které dostalo název *Lambda Praha*. V ní bylo zastoupení obou dvou pohlaví a společně s ostatními organizacemi byly sloučeny dne 12. února 1990 ve Svaz Lambda. Prvním předsedou tohoto svazu se stal Jan Lány. Vznik této celorepublikové organizace přineslo gayům a lesbičkám naději na lepší společenské přijetí a na prožití běžného života, jako mají heterosexuální jedinci.⁴⁶ Toto seskupení se později vyvinulo v hlavní organizaci SOHO, neboli Sdružení osob homosexuální orientace, která se zabývá právními a sociálními změnami. Její aktivity se zaměřují na prevenci proti HIV a AIDS, i přesto, že se v Čechách nikdy tyto nemoci neobjevily ve větším množství. Za tento počín obdržela SOHO finanční grant, který pomohl k vydávání časopisu *Soho Revue*, který vycházel celých deset let. SOHO podporovala spoustu aktivit této sexuální menšiny, vydávala její knihy, a dokonce organizovala různé akce v rámci Světového dne boje proti AIDS. Společně s Gay iniciativou a organizací GL-liga podporovali a připravovali poslední návrh na zákon o registrovaném partnerství, který byl díky nim nakonec přijat v platnost. Po této iniciativě se činnost organizací přestává aktivně zapojovat a končí její činnost.⁴⁷

Nevznikaly jenom organizace, ale také různé internetové portály, kde se mohli scházet gayové a lesbičky. Za poslední tři roky byla neaktivnějším místem označena webová stránka www.translide.cz, která vznikla hlavně pro transsexuální jedince.⁴⁸ Lidé tedy mohou už zapomenout na veřejné záchodky, které pro ně byly za dob komunismu jediným možným místem pro střetnutí, kromě svých bytů, a mohou se volně bez zábran domlouvat na internetových sítích. Od roku 1989 vznikla také spousta barů, klubů a míst,

⁴⁶ FANEL, Jiří. *Gay historie*, Praha: nakladatelství Dauphin Daniela Podhradského, 2000, s. 453-454.

⁴⁷ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 1.vyd. Praha: Pasparta Publishing, s.r.o., 2016, s. 42-43.

⁴⁸ *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*, Praha: Úřad vlády ČR, 2007, s. 18.

díky kterým se mnohem lehčeji začlení do heterosexuální společnosti. Samotná menšina díky tomu prožívá i jinak své chování při veřejném působení a vystupování.⁴⁹

Od roku 1998 existuje pro transkomunitu i občanské sdružení Transforum, které zastupuje jejich zájmy. Jako centrum bylo zvoleno hlavní město Praha, kvůli většímu zastoupení občanů s homosexuální orientací. Do hlavního města také přijede více lidí z celého území, protože jak je uvedeno v knize *Analýza lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*, mají pocit, že velkoměsto je vůči jejich postavení tolerantnější. Momentálně je Transforum jedinou aktivní organizací v České republice a každý měsíc probíhá komunitní setkání.⁵⁰

Po roce 2000 jsou české lesbické skupiny velmi ovlivněné feministickým hnutím z USA, o kterém se zmiňují i v kapitole „napojení na feminismus“. Některé z nich mají mezi sebou členky, které při dočasném pobytu v Americe studovaly obor feminismus, a proto jsou mnohem více bojovné při řešení otázky o schválení adopce dětí stejnopohlavními páry nežli muži. Podle autorek Kotišové a Vampolové se muži snaží tuto situaci řešit klidnějším a taktičtějším vyjednáváním, nicméně jejich zájem je na stejné úrovni jako ten ženský.⁵¹

Homosexualita se stala od roku 1989 se změnou režimu častějším tématem v médiích, takže společnost byla o tomto tématu najednou mnohem více informována. Pro dnešní mladou generaci je naprosto přirozené, že homosexualitu spatřují mnohem častěji všude kolem sebe. Vzhledem k tomu, že se stala součástí koncepce sexuální výchovy i ve školách, mladší děti koukají na tento jev již bez sebevětšího překvapení.⁵²

⁴⁹ FANEL, Jiří. *Gay historie*, Praha: nakladatelství Dauphin Daniela Podhradského, 2000, s. 453 – 46.

⁵⁰ *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*, Praha: Úřad vlády ČR, 2007, s. 17-18.

⁵¹ KOTIŠOVÁ, Miluš. VAMPOLOVÁ, Věra. *České lesby: daleko k hnutí, daleko k feminizmu*, s. 267–275. HAŠKOVÁ, Hana. KRÍŽKOVÁ, Alena. LINKOVÁ, Marcela. *Mnohohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*, 2. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2006

⁵² JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*, 1. vyd. Praha: nakladatelství Karolinum, 2000, s. 49.

Od roku 1989 se začali homosexuálové objevovat i ve filmech, kde většinou jejich role zastávaly funkce tzv. „ztracených duší“. Ve zjednodušeném překladu jsou to osoby, které si se svou orientací nevědí rady a nejsou tedy „normální“.⁵³ Zdeněk Sloboda také v knize „*Miluji tvory svého pohlaví*“ uvádí, že i v seriálech si našli své místo, a to v menších rolích, kde jejich homosexualita není příliš výrazná a zásadní.⁵⁴ Začaly se vydávat další časopisy s homosexuální tematikou a nechybějí ani erotické a pornografické tituly.⁵⁵

⁵³ HIML, Pavel. SEIDL, Jan. SCHINDLER, Franz. „*Miluji tvory svého pohlaví*“: *Homosexualita v dějinách společnosti českých zemí*, 1. vyd. Praha: Argo, 2013, s. 482.

⁵⁴ Tamtéž. s. 485.

⁵⁵ Tamtéž. s. 498.

6. Obraz homosexuality v současném českém kulturním kontextu

V této kapitole se práce zabývá současným postojem české společnosti k homosexualitě, která je už několik let obvyklým trendem. Od 90. let vznikaly na českém území organizace a komunity, nichž je tou nejdůležitější LGBT komunita. Od té doby, co přestala být homosexualita trestná, se lidé s jinou sexuální orientací snažili o prosazení stejných práv v manželství a výchově dětí jako heterosexuálové. Tato kapitola se zaměřuje na témata jako registrované partnerství, adopce stejnopohlavními páry, koncept rodičovství a další informace o životě gayů a lesbiček.

6.1. LGBT komunita v českých zemích

Po listopadovém hnutí roku 1989, jak bylo zmíněno výše, dala větší volnost v Českých zemích za vznik komunity, kterou tvoří nejen lesby a geyové, ale také bisexuálové a transsexuálové. Vznikla podle vzoru hnutí za práva menšin v USA, ze kterého se dostávaly tyto nové trendy postupně až na české území. Příslušníkem této komunity se může považovat každý, kdo má menšinovou sexuální orientaci a nezáleží na tom, zda se sám za příslušníka této komunity považuje.

Od 90. let probíhají v České republice filmové festivaly, kde se poprvé objevuje i LGBT tematika, například Febiofest nebo Mezipatra. Pořádají se ale také významné společenské akce, například Gay Man. Jiří Fanel ve své knize *Gay historie* vypráví o vzniku stále více homosexuálních skupin, které se zapojují do různých aktivit, nicméně ne všechny skupiny vydrží, a spousta z nich brzy zaniká. To je také příčinou neustálých menšinových změn ve společnosti, ale hlavně změn tohoto homosexuálního hnutí.⁵⁶

6.2. Přijetí zákona o registrovaném partnerství v roce 2006

Od roku 1992 probíhaly na politické půdě snahy o přijetí zákona o registrovaném partnerství. V těchto návrzích bylo zdůrazněno, že nejde o rozšíření tradičního manželství, kde by bylo hlavním úkolem vychovávání dětí, ale jde o zvláštní smluvní svazek, ve kterém se podpoří stejnopohlavní páry

⁵⁶ FANEL, Jiří. *Gay historie*, Praha: nakladatelství Dauphin Daniela Podhradského, 2000, s. 450-451.

a další okolnosti s nimi spojené. Mělo tak docházet k odstranění psychických problému gayů a lesbiček, ke kterým často docházelo v souladu s jejich nejasným sociálním postavením. Všechny tyto pokusy byly zamítnuty až do roku 2006, kdy se podařilo zákon prosadit.⁵⁷

Takto zní zpráva, která odůvodňuje přijetí registrovaného partnerství:

„Účelem adekvátní statusové úpravy společenství dvou osob stejného pohlaví je splnit úkol státu přistupovat stejně ke všem svým státním občanům a dát každému svému státnímu občanovi možnost prožít život v právnem chráněném svazku statusově relevantním s jiným státním občanem, resp. s jiným člověkem, úkol nabídnout LGB osobám adekvátní právní prostředí, adekvátní právní institut vyrovnávající jejich statusové postavení s člověkem orientovaným heterosexuálně. Nejde tudíž o nadlepšení postavení, o přiznání zvláštních výhod, ale o přiznání stejných výhod – totiž sdílet s jinou osobou společenství státem uznané se statusovými důsledky – jaké mají všichni ostatní. Nelze nevidět, že odpíráním institucionalizace vztahům svou osob stejného pohlaví, de facto i de iure sankcionuje stát osoby s vrozenou variantou tzv. běžné sexuální orientace“⁵⁸

Zákon ze dne 26. ledna 2006 o registrovaném partnerství nabyl v účinnost dne 1. července stejného roku. Od té doby umožňuje stejnopohlavním párům svůj vztah konkretizovat a dát mu právní podklad. Páry tím projeví úctu k hodnotám, které jsou spojené s rodinným společenstvím, jako jsou vzájemná láska, úcta, péče a podpora. Tyto partnerské vztahy osob stejného pohlaví vedou podle Martiny Štěpánkové a Pavla Čižinského k posílení lidských a občanských práv, a také k větší postupné akceptaci leseb a gayů ve společnosti.⁵⁹

⁵⁷ STEHLÍKOVÁ, Džamila. PROCHÁZKA, Ivo. HROMADA, Jiří. *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR*, Praha: redakce SOHO revue, 1995, s. 75.

⁵⁸ *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*, Praha: Úřad vlády ČR, 2007, s. 27-28.

⁵⁹ ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina. ČIŽINSKÝ, Pavel. *Registrované partnerství pro začínající*, Brno: Gay a lesbická liga, Stud, 2006, s. 3.

Pro uzavření registrovaného partnerství musí pár plnit dané podmínky. Minimálně jeden z nich musí mít státní občanství v České Republice, nebyť v příbuzenské linii, obě osoby musí být starší věku 18 let, nemít uzavřené jiné manželství či registrované partnerství a obě osoby musí být způsobilé k právním úkonům. Pokud jsou splněny všechny podmínky, může si pár nechat uzavřít toto partnerství na matričním úřadě, který je určen vyhláškou. Tento úřad se nachází v každém kraji.⁶⁰

Pro uzavření partnerství není nutná přítomnost starosty či starostky nebo zastupitele či zastupitelky, ale stačí pouze přítomnost matrikáře či matrikářky. Jejich společné „ano“ na otázku, zda spolu chtějí vstoupit do partnerství, se nazývá prohlášením a musí být zcela svobodné. Pokud pár chce, může své prohlášení říci veřejně a slavnostně, ale není to podmínkou. Stejně tak není podmínkou žádný svědek či svědkyně. Potřeba je pouze třetí osoba pro překlad, pokud je jeden nebo oba z páru neslyšící či cizinec.⁶¹

Toto registrované partnerství je velmi důležité pro homosexuální páry, které plánují trvale žít ve společné domácnosti a v jejich vztahu využívat práv a výhod, které jsou za normálních okolností přisouzené manželským dvojicím. Registrované partnerství je však něco jiného než manželství. Páry nemají stejné výhody a privilegia jako manželé, kteří jsou vedeni k naplnění rodičovství a výchově dětí. Homosexuální páry jsou si toho sice plně vědomi, nicméně s tím nejsou spokojeni. Podle autorů *Analýzy situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR* spousta z nich vidí největší problém v osvojení a výchově dětí, ale také v majetkovém vyrovnání či dědictví.⁶² Uzavřením tohoto partnerství nedochází totiž k situaci, kdy by obě osoby měly nárok na společné jmění, stejně tak pozůstalý partner či partnerka nemají nárok na vdovecký důchod. Toto znevýhodnění se týká i dědického práva. Důležitým

⁶⁰ MACH, MACEK, HAAS, PETŘÍK, JAKL, PAYNE, KUŽÍLEK, BRATINKA, ZAHŘÁDKA, *Registrace partnerství: Pokrok, nebo nezodpovědné riziko?*, 1. vyd. Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 51-52.

⁶¹ ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina. ČIŽINSKÝ, Pavel. *Registrované partnerství pro začínající*, Brno: Gay a lesbická liga, Stud, 2006, s. 4.

⁶² JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*, 1. vyd. Praha: nakladatelství Karolinum, 2000, s. 60.

problémem je také otázka uzavírání těchto svazků v cizině, protože v České republice nemusí být uznána stejná práva a povinnosti jako mají tyto páry v jiné zemi, protože ty se od sebe velmi liší.⁶³

6.2.1. Vyjádření Václava Klause k přijetí zákona o registrovaném partnerství

Bývalý prezident Václav Klaus se vyjádřil roku 2006 k zákonu o registrovaném partnerství velmi jasně. Striktně s tímto zákonem nesouhlasil a jak už sám uvedl, jeho důvody byly jak konzervativní, tak liberální. Za jeho vlády vrátil Poslanecké sněmovně návrh tohoto zákona s mnoha argumenty.

„I kdybych jako prezident neměl v této věci jednoznačný a vyhraněný názor, trval bych na tom, že takto zásadní zásah do právní úpravy mezilidských a dokonce partnerských a intimních vztahů lidí musí podpořit většina poslanců, čili že zákon musí dostat alespoň většinu 101 hlasů. To nelze – z mého popudu – zařídít jinak než mým vrácením tohoto zákona parlamentu.“⁶⁴

„Ohrazuji se vůči jakýmkoliv spekulacím, že nepodporuji či bagatelizuji význam odstraňování diskriminace spojené se sexuální orientací lidí. Toto je politováníhodné nepochopení mých postojů a bohužel i obsahu samotného zákona, který není liberalizační normou, ale bezprecedentním rozšířením státní regulace mezilidských vztahů.“⁶⁵

Tvrdí, že ani obvyklé partnerské vztahy nejsou zákonem stanoveny, proto ani tento zákon nemá udávat nic, kde stát zasahuje do lidských životů, jelikož je to přesným opakem liberalizace.⁶⁶

6.3. Adopce stejnopohlavními páry

Adopce stejnopohlavními páry je neustále se opakující problém, který se dotýká i České republiky. V tomto procesu jsou zákonně diskriminovaní geyové i lesby, přestože je povolena v České republice adopce pro každého

⁶³ Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR, Praha: Úřad vlády ČR, 2007, s. 28-29.

⁶⁴ KLAUS, Václav. *Registrace partnerství: Pokrok, nebo nezodpovědné riziko?: Důvody pro vrácení zákona*, Praha: CEP (Centrum pro ekonomiku a politiku), 2006, s. 9.

⁶⁵ Tamtéž. s. 10.

⁶⁶ Tamtéž. s. 10.

jednotlivce bez ohledu na jeho sexuální orientaci. Problém nastává tehdy, pokud uzavře pár registrované partnerství. Právě tím si znemožní adoptovat dítě a je jedno, jestli o adopci usiluje pár nebo jednotlivec. Tím české zákony neúmyslně tlačí na stejnopohlavní páry, aby žili v neformalizovaných svazcích, protože jedině tehdy mají možnost adoptovat dítě. Nicméně o dítě stále může žádat pouze jeden z nich, jelikož v České republice je společná adopce povolena pouze lidem v manželském svazku, nikoli partnerům.⁶⁷

Pokud by chtěl muž nebo žena adoptovat dítě své partnerky či partnera, nemá bohužel v České republice právo, jelikož to zákony nepovolují. Velmi často dochází k situacím, kdy má jedinec potomka z minulého heterosexuálního vztahu nebo umělého oplodnění, kterého i několik let vychovává nový homosexuální partner či partnerka. Mezi ním a dítětem dochází k utvoření silného vztahu a adopce by potvrdila a ještě více upevnila tento vztah. Dítě by tak mělo jistotu, že se zánikem vztahu dospělých jedinců by nezaničl i jeho vztah s osobou, která ho jako rodič vychovává či vychovávala. Tato osoba by se stala jeho rodičem i v právním smyslu, a náležely by jí všechny důsledky, které se k němu vážou. Jelikož ale stejnopohlavní páry toto právo v České republice prozatím nemají, je partner či partnerka dokonce v registrovaném partnerství nucena zákonem vychovávat dítě bez jakékoli právní spojitosti s ním. To je beze sporu v rozporu s nejlepšími zájmy dítěte. Autoři též zmiňují, že pokud by došlo k úmrtí biologického rodiče, dítě by bylo partnerovi odebráno, i když by to byl právě on, kdo je dítěti v momentální situaci nejbližší a svěřeno do péče někomu z biologické rodiny. Stejně tak kdyby došlo k rozpadu registrovaného partnerství. Dítěti může jeho biologický rodič zakázat styk s bývalým partnerem, i když jeho vztah s ním se nijak nezměnil a stále jsou si velmi blízcí.⁶⁸

Co však registrovaní jedinci nemají zakázané je pěstounská péče. Nicméně se jimi nemohou stát jako pár, ale pouze jako jednotlivec. Pokud

⁶⁷ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 1.vyd. Praha: Pasparta Publishing, s.r.o., 2016, s. 122-125.

⁶⁸ *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*, Praha: Úřad vlády ČR, 2007, s. 33-34.

by pěstounskou péči provozovaly páry v registrovaném partnerství, je nutný souhlas partnera či partnerky, je-li pěstounem jen jeden z nich.

Další možností, jak mohou mít stejnopohlavní páry dítě, je umělé oplodnění. To se však týká jen lesbických párů. V České republice je ale vyhrazeno jen těm heterosexuálním, takže ani tento způsob nemohou využít.⁶⁹

6.4. Koncept rodičovství

Rodičovství a výchova dětí je jedno z nejcitlivějších témat homosexuálních párů. Velká část populace je toho názoru, že stejnopohlavní rodiče nemohou vychovávat dítě stejným a dobrým způsobem, jako ty heterosexuální. Podle jejich názoru to není pro dítě normální a ani to nejlepší.⁷⁰

V minulosti nebyly svěřovány děti do péče tomu rodiči, u kterého byla zjištěna jiná sexuální orientace, než heterosexuální, i když byl tento rodič ve výchově uznán jako mnohem lepší, než ten druhý. Stejně tak autoři uvádí případ, kdy byla otci odebrána dcera a dána do péče matky kvůli tomu, že otec byl gay. Jelikož nebyl tento postup vysvětlen z lékařského, psychologického ani právního pohledu jako oprávněný, ustoupilo se od něj.⁷¹ Spoustu jedinců vychovávalo své děti po celou dobu svého heterosexuálního manželství. Pro ty, kteří se v roli rodiče chovali velmi zodpovědně, bylo rozhodnutí soudů podle mého názoru zcela nespravedlivé.

České právní předpisy jasně stanovují, že rodič, který žije s partnerem nebo partnerkou stejného pohlaví má nárok mít ve své výchově své biologické dítě a fakt, že jeho sexuální orientace je odlišná, není překážkou pro jeho výchovu.⁷²

⁶⁹ Tamtéž, s. 33-34.

⁷⁰ POLÁŠKOVÁ, Eva. *Plánovaná lesbická rodina: Klíčové aspekty přechodu k rodičovství*, 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 35.

⁷¹ *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*, Praha: Úřad vlády ČR, 2007, s. 32.

⁷² Tamtéž., s. 32.

Mužské páry vychovávají děti v porovnání s těmi ženskými o něco méně. Je to z toho důvodu, že ženy (lesby) si mohou pořídit dítě snadnějším způsobem, než muži. Mohou otěhotnět při heterosexuálním styku, anebo se nechat uměle oplodnit na nějaké ze zahraničních klinik, kde je to pro lesby umožněno. Muži (gayové) většinou vychovávají pouze děti, které mají z předešlého heterosexuálního svazku.⁷³

Z mnoha zahraničních výzkumů, které studovaly výchovu dětí gayů, leseb a stejnopohlavních párů vyšlo zjištění, že děti vychované homosexuálem či homosexuály, nemají problémy ani v psychickém vývoji ani ve formování své sexuální orientace. Při těchto výzkumech se také přišlo na to, že pro dítě je obecně lepší, pokud je vychováván dvěma rodiči. Děti vychovávané pouze jedním z nich prospívají v určitých směrech hůře. Důležité ale je, že vůbec nezáleží na sexuální orientaci rodiče či rodičů. Na základě těchto výzkumů spousta států uznalo, že neexistuje důvod, proč stejnopohlavním párům bránit ve výchově dětí, a povolily umělé oplodnění či adopci. Česká republika však k těmto rozhodnutím stále nedospěla a otázka homosexuálních rodin ji nadále zneklidňuje. Měla by však vzít na vědomí to, co je pro děti nejlepší a hájit jejich zájmy.⁷⁴

6.5. Homosexualita v ČR – výzkumy

V České republice proběhly po roce 1989 dva výzkumy o zjištění zastoupení homosexuálních jedinců v české populaci. První z roku 1993 se konal na 862 mužích a 857 ženách starších 15 let. Z nich se pouze 1,8 % mužů a 2,3 % žen přiznalo k homosexuální orientaci, kdežto při šetření o 5 let později, v roce 1998, uvedlo 2,5 % mužů a 3,4 % žen jinou sexuální orientaci. Rozdíly tedy nebyly příliš znatelné.

Z výzkumů o homosexuálních zkušenostech jedinců na českém území, proběhl první výzkum krátce po roce 1989 na náhodné veřejnosti, kterou tvořilo 2600 obyvatel. Z těchto účastníků uvedlo 2,5 % jakoukoli homosexuální

⁷³ POLÁŠKOVÁ, Eva. *Plánovaná lesbická rodina: Klíčové aspekty přechodu k rodičovství*, 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 57-59.

⁷⁴ *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*, Praha: Úřad vlády ČR, 2007, s. 31-32.

zkušenost. Z tohoto výzkumu vyplývá, že homosexualita je od změny režimu brána více jako normalita, přesto podle autorů Petra Weisse a Jaroslava Zvěřiny převládá názor, že pro tuto část populace je potřebné stanovit odpovídající právní normy a sociální prostor.

Druhé zkoumání se konalo roku 1994 na 485 mužích a 499 ženách z pražské mládeže od věku 15 do 29 let. Bylo specializováno na sexuální chování vzhledem k infekci HIV a AIDS. Pohlavní zkušenost s jedincem stejného pohlaví přiznalo 3,2% mužů a 4,1 % žen.

Z obou dvou těchto šetření se došlo k závěru, že vybraný reprezentativní vzorek České republiky má méně homosexuálních zkušeností, nežli mládež z velkých měst. To také potvrzují výzkumy ze zahraničních výzkumů od autorů Tučka a Holuba.⁷⁵

6.6. Pražský pochod za homosexualitu

Pražský pochod za homosexualitu, neboli také Prague Pride, se odehrává každý rok v létě a je součástí pražského kulturního léta. LGBT skupina tímto pochodem oslavuje svou „gay hrdost“.⁷⁶ Stejnojmenná dobrovolná nezisková organizace, která tento pochod připravuje, bojuje proti homofobii, snaží se o toleranci společnosti a zvýšení povědomí občanů o LGBT komunitě. Její činnost se stále rozrůstá a momentálně se stará o více projektů, jedním z nich je například Fun&Run běh proti homofobii a diskriminaci HIV+ osob.⁷⁷ Při příležitosti tohoto pochodu se do hlavního města sjede spousta lidí různých sexuálních orientací jak z menších měst a vesnic, tak také ze zahraničí. Společně pak projdou část Prahy a svou cestu skončí na Letné, kde je pořadatelem připraven hudební program. Posledního Prague Pride v roce 2017 se zúčastnilo kolem

⁷⁵ WEISS, Petr. ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*, Praha: Portál, 2001, s. 99-100.

⁷⁶ ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ, *České noviny: Průvod hrdosti gayů a leseb Prague Pride prošel centrem Prahy* [online], [cit. 2018-03-13], Praha: Česká tisková kancelář, 2017, Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/pruvod-hrdosti-gayu-a-leseb-prague-pride-prosel-centrem-prahy/1515234>

⁷⁷ *Prague Pride* [online], [cit. 2018-03-13], Praha, Dostupné z: https://www.praguepride.cz/?page_id=50

35 000 lidí a navštívili ho dokonce i některé známé osobnosti. Tento pochod se stal tradicí, která funguje už od roku 2010, a řady účastníků se stále zvětšují.⁷⁸

6.7. Napojení na feminismus

Feminismus je definován jako snaha ženské populace o zrovnoprávnění s mužskou částí obyvatelstva. Ženy feministky bojují za stejná práva a možnosti, jako mají muži a usilují o získání nezávislosti. Dá se nazvat ženským hnutím, kterému jde o politické, ekonomické a sociální postavení.⁷⁹

V České Republice předcházely vzniku feminismu jako takovému dvě vlny, které se snažily tyto ženské úmysly prosadit. Po roce 1989 vystupovali v médiích lidé, kteří se vrátili s exilu s nově nabranými zkušenostmi ze zahraničí, odkud si přivezli názor, že feminismus je bojovný a snaží se o nenávisť k mužům. Tyto ženy se však jen snažily o získání respektu.

Na našem území nemá feminismus dobré vyhlídky. Existuje sice několik ženských organizací a hnutí, ale také se objevuje spousta kritiky a urážení těchto žen. Momentálně se tato hnutí zabývají například otázkou platového ohodnocení žen oproti mužům, anebo třeba diskriminací lesbických žen.⁸⁰

6.8. Dotazník

Pro lepší představu novodobé situace jsem položila pár otázek dvěma gayům žijícím v České republice. Zajímalo mě, zda informace, které jsou obsažené v této bakalářské práci, skutečně odpovídají realitě, či nikoliv. Každý pochází z jiné části republiky a liší se věkovým rozdílem, proto jsou jejich odpovědi trochu rozličné.

⁷⁸ ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ, *České noviny: Průvod hrdosti gayů a leseb Prague Pride prošel centrem Prahy* [online], [cit. 2018-03-13], Praha: Česká tisková kancelář, 2017, Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/pruvod-hrdosti-gayu-a-leseb-prague-pride-prosel-centrem-prahy/1515234>

⁷⁹ VODÁKOVÁ, Alena. *Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, s. 339.

⁸⁰ VALDROVÁ, Jana. *Gender a společnost: (vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií)*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně - Ústí nad Labem, 2006, s. 199-200.

6.8.1. *Metodologie dotazníku*

Pro zjištění konkrétních informací od konkrétních osob jsem se rozhodla položit jim několik otázek elektronickou formou. Zvolila jsem tuto cestu ze dvou důvodů. První je ten, že obě osoby bydlí v docela velké vzdálenosti ode mě. Druhý, podle mého názoru důležitější, je ten, že se mi zdá tento způsob dotazů s ohledem na choulostivost tématu šetrnější nejen pro mě, ale i pro dotazované. Ne každý jinak sexuálně orientovaný jedinec se rád ke své orientaci vyjadřuje a odpovídá na otázky. Vybrala jsem si dva muže, kteří byli ochotni mi na mé otevřené otázky reagovat, i když v některých odpovědích je vidět jistý úhyb od tématu. Připravila jsem si osm otázek, které jsem si sama vymyslela a poslala je oběma účastníkům. Konkrétní odpovědi jsou přiloženy v příloze.

6.8.2. *Shrnutí odpovědí*

První dotazník vyplňoval osmnáctiletý letý Jakub z Českých Budějovic, který je se svou orientací zcela ztotožněný a nebojí se o věcech kolem ní hovořit a vyjadřovat. Jelikož navštěvuje střední školu, přiblížil nám, jako to chodí mezi mladou generací s jejich názory a chováním k němu samotnému. Heterosexuální chlapci se k jeho orientaci často vyjadřují, kdežto u holek se potkal s opačnou reakcí. Podle jeho názoru si dnes není těžké najít partnera, díky různým místům, kde se střetávají pouze homosexuálové, jako například gay bary anebo i internetové seznamky. Jednodušší je to ale ve větších městech, hlavně v Praze. Kvůli svému mladému věku a momentální situaci, kdy je bez partnera, ještě neřešil otázku registrovaného partnerství či adopce, ale jednou by „svatbu i dítě“ podle jeho slov, určitě chtěl.

Druhý dotazník se týká staršího muže, který má vysokoškolské vzdělání, konkrétně inženýrské. Jmenuje se Ondra a je mu 45 let. Ondra se v některých dotazech vzdálil od jeho soukromí a odpověděl na otázky obecně, ale podle mého názoru zcela pravdivě. K otázce o změně pohledu na homosexualitu ve společnosti se vyjádřil lehce negativně ve prospěch homosexuálů za posledních pár let. Myslí si, že společnost menšiny toleruje, což je pozitivní, nicméně toleruje je pasivně, tudíž nejeví zájem ani snahu o jejich pochopení a integraci. Jeho názory a vyjadřování odpovídá jeho věku i vzdělání.

Když porovnáme oba dotazníky, jsou podle mého názoru viditelně rozlišné. Myslím si, že celá práce a i tyto dva různé pohledy pomohou lépe si představit život homosexuála a nahlížet na něj stejně, jako na heterosexuální jedince. Všichni máme svou důstojnost bez ohledu na sexuální orientaci.

7. Zhodnocení kulturních proměn a vnímání homosexuality

Aby byly informace lépe ukotveny, tato kapitola dává možnost znovu obecněji nahlédnout na proměnu homosexuality od roku 1918 až do současnosti. Nalezneme tu porovnání obou období, kdy došlo k největším změnám u homosexuální tematiky v České Republice.

Od vzniku Československé republiky se na území českých zemí událo spoustu kroků, které měly velký vliv na tematiku homosexuality. Hned na samém začátku vzniku našeho státu neměla dobré vyhlídky. I přesto, že první československý prezident T. G. Masaryk nastolil demokratický režim, pro homosexualitu platil zákon z roku 1848, ve kterém byla homosexualita přirovnávaná sexu se zvířaty. V mezi válečným období se objevilo světlé místo, kdy byly povoleny nějaké kulturní a zábavné homosexuální činnosti, nicméně většinu let museli tito jedinci svou orientaci tajit. O pár let později se situace znovu zhoršila a za nacistické okupace Československa měli homosexuálové stále špatné období. Jejich cesty mířily do koncentračních táborů, kde ještě museli potupně nosit růžové trojúhelníky na svém oděvu, aby všem bylo jasné, jakou mají orientaci. Za komunistického režimu se trestem za homosexuální činnosti stalo odsouzení k jednomu či více rokům vězení. To však vydrželo pouze 11 let a tyto tresty byly zrušeny, pokud byly osoby starší 18 let. Chvilí na to bylo dokonce povoleno vydávání inzerátů, kde mohl muž hledat jiného muže a žena jinou ženu. Svitla tedy naděje pro lepší časy. Začaly se vydávat časopisy, knihy a čím dál více autorů psalo o homoerotické tematice.

Když se roku 1989 změnil režim na demokratickou společnost a na prezidentské místo usedl Václav Havel, situace se otočila o 360 stupňů. Začaly vznikat organizace, lidé mohli zakládat internetové weby, vytvořit spoustu nových střípavajících míst jako například gay kluby, kavárny, filmové festivaly a další. Ty z velké většiny vznikaly ve velkých městech, kde bylo větší zastoupení homosexuální menšiny. Od té doby se každý rok pořádá Pražský pochod za homosexualitu. Oproti komunistické době měli lidé volnost ve svých rozhodováních. Přístup k informacím byl najednou tak lehký. Na internetu člověk mohl vyhledat vše ihned bez sebemenších potíží, a jelikož to bylo anonymní, nemusel se nikdo bát brzkého zjištění jeho nové orientace.

Od té doby, kdy nemuseli jedinci svou orientaci ve společnosti tajit, začali toužit po stejných právech jako heterosexuálové. Konkrétně se zajímali o manželství a děti. Po několika pokusech se podařilo v politické sféře prosadit registrované partnerství, avšak s výchovou dětí se zatím tak daleko nedošlo. Podle mého názoru je to jen otázka času, kdy bude povolena adopce stejnopohlavními páry nebo umělé oplodnění pro lesbické páry. I když byl předchozí prezident Václav Klaus proti veřejnému projevu homosexuality a současný prezident Miloš Zeman se raději staví k tomuto jevu neutrálně, homosexuálové si svou možnost otevřenosti užívají a využívají ji podle mého názoru naplno.

8. Transkulturní perspektiva

Tuto kapitolu jsem do práce zařadila z důvodu provázanosti tématu s mým studovaným oborem transkulturní komunikace. Jelikož téma homosexuality se týká lidí jako členů daných kultur, v této práci konkrétně české kultury, je pro něj transkulturní pohled důležitý.

Transkulturní komunikace jako obor se snaží propojit jednotlivé kultury tak, aby mezi nimi mohl vzniknout a fungovat následný dialog. Jelikož se zvětšují díky globalizaci a migraci rozdíly mezi kulturami i subkulturami, ať už na našem území nebo i v jiných částech světa, je velmi důležité, aby se tyto různé kultury i subkultury navzájem respektovaly a naučily společně žít. Homosexuálové stále představují v naší zemi menšinu, která je sice nejpočetnější ze všech menšin, ale stále tento status má. Jako skupina se vážou na své „kulturní“ tradice a vztahují ke svým zvyklostem, které mohou ostatním lidem připadat nesmyslné či absurdní. Dle mého názoru je to právě transkulturní perspektiva, která pomáhá lidem utvářet svou vlastní identitu, pomocí poznávání se navzájem s jinými jedinci, jejich historií a zvyklostmi. Díky těmto situacím si lidé mohou uvědomit svou sexuální orientaci, lépe poznat sami sebe, ale také se jí může dostat pomoci. I když mají jedinci odlišné kulturní interpretace, jsou ovlivněni svým prostředím a osobními zkušenostmi, transkulturní perspektiva se snaží budovat otevřenost těchto lidí a podporovat jejich pluralistické myšlení tím, že při kontaktu s druhými lidmi může obohatit a rozšířit jejich obzory.

V této kapitole je důležité také zmínit mechanismus obětního beránka od Reného Girarda. Podle něj ve společnosti existovali jisté krize, které si lidé neuměli vysvětlit. To v nich vyvolávalo bezmoc a úzkost, proto začali hledat viníka či viníky, kteří za tyto situace mohli. Pro příklad, takovou situací bylo třeba rozšíření morové epidemie ve středověku. Společnost se rozhodla určit jednotlivce, či skupinu, která byla za daný problém zodpovědná a označit je jako oběť či oběti. Vždy je to někdo, kdo je nějakým způsobem oslabený. Ať už fyzicky (postižení) či psychicky, anebo se jinak vyčleňuje. Mezi takovéto lidi mohl patřit prakticky kdokoli, kdo do většinové společnosti něčím nezapadal. Podle ostatních tato osoba nebo osoby společnosti škodí a musí být pronásledovány a násilně zabity. Společnou nenávistí se ona většina postará

o jeho nebo jejich smrt a krize skončí. Po ukončení problému však začne na tohoto „obětního beránka“ společnost nahlížet i kladně, protože díky němu se dala opět dohromady a stmelila se.⁸¹

Tento mechanismus zde zmiňuji, protože se mohlo stát, že právě homosexuálové byli označováni za lidi na okraji společnosti díky tomu, že byli od ostatních odlišní svou sexuální orientací, a tak se dostali do pozice obětního beránka. Jelikož je v dnešní době už vše určeno zákony, na vše dané postupy a papíry, je podle mého názoru mechanismus obětního beránka těžko uplatnitelný. Nejde si jen tak určit a náhodně ukázat na slabší oběť, na kterou se hodí všechny problémy, zabije se a daná krize bude vyřešena. Mechanismus obětního beránka už tedy nelze využívat tak, jako kdysi a homosexuální jedinci i skupiny se nemusí bát, že by něco „odnesli“ neprávem. Stejně tak je to i s funkcí dnešní rodiny a manželství. Jedinci nemusí mít strach, že jim někdo bude přikazovat, s kým mají vstoupit do manželského svazku a mít děti. Dnes se s tím sice můžeme setkat ještě v nějakých kmenech nebo primitivnějších společnostech, ale v naší vyspělé společnosti tomu tak není. V té se pohlíží na lidskou důstojnost, kterou člověku nemůže nikdo odeprít, stejně tak právo na lásku, ať už je ke komukoliv. Podle mě je dobře, že společnost pochopila tyto skutečnosti a zabývá se podle mého názoru důležitějšími věcmi, jako například ochranou životního prostředí a dalšími.

Od 90. let 20. století se tematika homosexuality na území České republiky rychle liberalizuje. Otázkou je, čím byl tento pokrok zapříčiněn a jestli opravdu stačil od státu větší projev uznání této menšiny, anebo je to zásluha homosexuálních aktivistů, kteří bojovali o větší integritu ve společnosti. Podle mého názoru společnost dospěla do bodu, kdy toleruje osobnost člověka a s ním i jeho sexuální orientaci. I když se v České republice stále pochybuje o výchově dětí těmito jedinci, společnost už neodsuzuje člověka podle toho, kdo ho přitahuje, ať už sexuálně nebo citově. Tito jedinci mohou díky registrovanému partnerství uzavřít společný sňatek, který se v jistých bodech podobá manželství, nicméně nemůže z něj nadále vzniknout rodina. Jelikož začíná docházet k oslabení tradiční rodiny v České republice, odpůrci

⁸¹ GIRARD, René. *O původu Kultury*, přeložila Pavla Doležalová, Brno: CDK, 2008, str. 58-62.

homosexuálů často útočí na stejnopohlavní páry a argumentují tím, že je to jejich chyba. To ovšem není zcela pravdivá skutečnost, protože v poměru k heterosexuálním párům je těch homosexuálních natolik málo, že to nemůže moderní rodinu ohrozit. Pravdivým faktem je to, že nastala mnohem menší porodnost v celém západním vyspělém světě, protože lidé mají dnes nastavený jiný systém hodnot, než tomu bylo dříve. Velmi často dávají ženy přednost kariérnímu postupu před rozením a výchovou dětí. To souvisí s feministickým hnutím, ve kterém se ženy snaží dosáhnout stejných práv, jako mají muži. To je podle mého názoru v pořádku, když se jedná o konkrétní případy, jako například v možnost volit. Díky těmto krokům ale ženy chtějí stále více možností a proto je společnost v momentální pozici, kdy ženy „útočí“ na pracovní místa vhodná pro muže a vyhýbají se tím tak biologickým úkolům, které mají od přírody dané, a tím myslím mateřství a výchovu dětí. To dokazuje fakt, že homosexuální orientace nemá vliv na rodinný systém ani na porodnost.

9. Závěr

V úvodu práce jsme si stanovili cíl nastínit a porovnat společnost a situaci homosexuálních jedinců před rokem 1989 a po něm. Podle mého názoru se mi tento cíl podařilo splnit a nastínit přitom i další informace, které se v některých případech velmi pevně vážou k problematice homosexuality.

Jak už jsem zmiňovala, téma je poměrně široké. Během psaní této bakalářské práce se mi dostala do rukou velká spousta knih, článků i zajímavých internetových stránek. Zásadní kroky ve vývoji homosexuality se nelišily. Co mě však překvapilo, byla rozdílnost určitých, dá se říci některých i nepodstatných informací v tomto tématu, které jsem se dočetla. V jistých momentech bylo tedy náročnější zformulovat určité údaje. Také jsem narazila na tu skutečnost, že kvůli těžkému životu těchto homosexuálních jedinců za komunistického režimu bylo velmi málo informací o této problematice. Lidé si logicky nechávali vše pro sebe a proto ani pozdější autoři neměli takovou možnost zpracovat údaje z tehdejší doby. Sehnat tedy zdroje k tomuto období dalo velké úsilí. Nicméně to se vydařilo a já věřím, že obsah práce obohatí vědomosti co nejvíce lidem.

V současné době se nejvíce řeší otázka adopce dětí stejnopohlavními páry a umělé oplodnění lesbických párů, za které bojuje většina LGBT skupiny. Podle mého názoru je jen otázka času, kdy se tyto způsoby k utvoření celé rodiny povolí i v České Republice. Ta je totiž jednou z mála zemí, která k těmto krokům stále nedospěla. Měla by se více zaměřovat na to, co je nejlepší pro dítě. Tím je podle výzkumů, a i podle mě, mít úplnou rodinu, ve které nezáleží na sexuální orientaci rodičů. Když může mít dítě kdejaký nezodpovědný rodič jen proto, že je heterosexuálně orientovaný, proč by nemohli mít dítě lidé s jinou sexuální orientací, kteří by byli plnohodnotnými rodiči a mohli dávat dítěti mnohem více lásky a péče? To je podle mého argument, nad kterým by se měl stát více zamyslet, protože sexuální orientace neudává povahu a lidské vlastnosti člověka.

Myslím si, že velkým přínosem pro tuto bakalářskou práci jsou i informace obsažené v zodpovězených dotaznících. Realita ve společnosti bývá často jiná, než se můžeme dočíst v knihách, a i když se v odpovědích na mé

otázky neobjevilo nic převratně šokujícího, lépe si díky nim můžeme společnost reálně představit.

Protože se ve společnosti stále více objevuje tematika homosexuálních a jinak orientovaných jedinců, bude toto téma podle mého názoru čím dál více zvýrazňováno a zdůrazňováno médii. Společnost by se tedy měla připravit a zvyknout si na to, že tyto lidé mezi námi žijí. Měla by je začít brát jako samozřejmost, protože jsou naprosto stejní a mají stejnou důstojnost, jako my sami.

10. Bibliografie a použité zdroje

10.1. Knižní zdroje

1. BEŇOVÁ, Kateřina. GOGA, Slavomír. GJURIČOVÁ, Jitka. HROMADA, Jiří. KODL, Petr. LOUŽENSKÝ, Jiří. NOVÁ, Jana. OTÁHALOVÁ, Lucie. PECHOVÁ, Olga. PROCHÁZKA, Ivo. SOKOLOVÁ, Věra. STRACHOŇ, Martin. ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina. WALEK, Czeslaw. WINTR, Jan. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*, Praha: Úřad vlády ČR, 2007, ISBN 978-80-87041-33-8
2. BRZEK, Antonín. PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví?*, 1. vyd. Praha: nakladatelství SCIENTIA MEDICA, spol. s r.o., 1992, ISBN 80-85526-03-4
3. FANEL, Jiří. *Gay historie*, Praha: nakladatelství Dauphin Daniela Podhradského, 2000, ISBN 80-7272-010-4
4. GIRARD, René. *O původu Kultury*, přeložila Pavla Doležalová, Brno: CDK, 2008, ISBN 978-80-7325-164-2
5. HAŠKOVÁ, Hana. KŘÍŽKOVÁ, Alena. LINKOVÁ, Marcela. *Mnohohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*, 2. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2006, ISBN 80-7330-101-6
6. HIML, Pavel. SEIDL, Jan. SCHINDLER, Franz. *tvory svého pohlaví“: Homosexualita v dějinách společnosti českých zemí*, 1. vyd. Praha: Argo, 2013, ISBN 978-80-257-0876-7
7. JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*, 1. vyd. Praha: nakladatelství Karolinum, 2000, ISBN 80-7184-954-5
8. LEWINSOHN, Morus-Richard. *Světové dějiny homosexuality*, 1. vyd. Praha: IKAR CZ, 2007, ISBN 978-80-249-0887-8
9. MACH, MACEK, HAAS, PETŘÍK, JAKL, PAYNE, KUŽÍLEK, BRATINKA, ZAHŘÁDKA, *Registrace partnerství: Pokrok, nebo nezodpovědné riziko?*, 1. vyd. Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, ISBN 80-86547-51-5
10. MURPHY, F. Robert. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*, 2. vyd. Praha: SLON, 2006, ISBN 278-80-86429-25-0

11. POLÁŠKOVÁ, Eva. *Plánovaná lesbická rodina: Klíčové aspekty přechodu k rodičovství*, 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, ISBN 978-80-210-5013-6
12. PROCHÁZKA, Ivo. *Coming out: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*, Brno: STUD Brno, 2002, ISBN 80-238-8850-1
13. PUTNA, C. Martin. *Homosexualita v dějinách české kultury*, 1. vyd., Praha: Nakladatelství Academia, 2011, ISBN 978-80-200-2000-0
14. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: Vývojová psychologie*, 3. vydání, Praha: nakladatelství Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0772-6
15. SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*, 1. vyd. Brno: Host, 2012, ISBN 978-80-7294-585-6
16. SKUPNIK, Jaroslav. *Antropologie příbuzenství*, Praha: SLON, 2010, ISBN 978-80-7419-019-3
17. SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 1.vyd. Praha: Pasparta Publishing, s.r.o., 2016, ISBN 978-80-881163-09-1
18. STEHLÍKOVÁ, Džamila. PROCHÁZKA, Ivo. HROMADA, Jiří. *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR*, Praha: redakce SOHO revue, 1995
19. ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina. ČIŽINSKÝ, Pavel. *Registrované partnerství pro začínající*, Brno: Gay a lesbická liga, Stud, 2006, ISBN 80-2397-821-7
20. VALDROVÁ, Jana. *Gender a společnost: (vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií)*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně - Ústí nad Labem, 2006, ISBN 80-704-4808-3
21. VODÁKOVÁ, Alena. *Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-18-0
22. WEISS, Petr. ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*, Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-558-X
23. ZVĚŘINA, Jaroslav. BUDINSKÝ, Václav. *Vše o sexu: Sexuologie a sexuální praxe pro každého*, 1. vyd. Praha: Nakladatelství IKAR, 2004, ISBN 80-249-0460-8
24. ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*, 1.vyd. Praha: CERM, 2003, ISBN 80-7204-264-5

10.2. Internetové zdroje

1. ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ, *České noviny: Průvod hrdosti gayů a leseb Prague Pride prošel centrem Prahy* [online], Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/pruvod-hrdosti-gayu-a-leseb-prague-pride-prosel-centrem-prahy/1515234> [cit. 2018-03-13].
2. *Hospodářské noviny: Parlamentní volby v letech 1918–1989* [online], Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-899335-parlamentni-volby-v-letech-1918-1989> [cit. 2018-03-01].
3. JENERÁLOVÁ, Ivana. *Vývoj české ekonomiky* [online], Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Vyvoj-ceske-ekonomiky> [cit. 2018-02-27].
4. KAPAVÍK, Radim. *Sametová revoluce 89 – Politická situace* [online], Dostupné z: <http://www.revoluce89.wz.cz/hlavni.htm> [cit. 2018-02-27].
5. *Prague Pride* [online], Dostupné z: https://www.praguepride.cz/?page_id=50 [cit. 2018-03-13].
6. ŠEVELA, Vladimír. *Echo24.cz* [online], Dostupné z: <https://echo24.cz/a/iyay8/4--homosexualu-mezi-cechy-jich-je-mnohem-vic-zjistil-vedec> [cit. 2018-03

Přílohy

Rozhovor číslo 1: Jakub, 18 let

- **Kdy jsi přišel na to, že tě přitahuje opačné pohlaví a jak si se s tím vyrovnával?**

První příznaky o tom, že jsem gay, jsem zaznamenal už ve školce, ale tehdy jsem z toho neměl rozum, např. nosil jsem máminy boty na podpatku, místo autíček jsem si hrál s panenkami. Když jsme si na něco hráli, vždycky jsem chtěl být něco v ženském rodě a další. Dále jsem to začal pocítovat na prvním stupni v 1. třídě, kdy se mi strašně líbil jeden kluk z 5. třídy, ale opět jsem tomu nějak nepřikládal váhu. No a na druhém stupni mi to bylo už téměř jasné, akorát jsem se to v sobě nějak styděl přiznat a nechtěl jsem se s tím smířit. Taky jsem se bál to přiznat veřejnosti, jelikož jsem všude slýchával, jak je homosexualita špatná. No a nakonec jsem se tedy přiznal v té 8 třídě, kde jsem poznával čím dál více lidí s touto orientací a to mě nějak dodalo odvahy. Musím říct, že tehdy, když jsem to všem řekl, se mi neskutečně ulevilo. Ten pocit svobody byl neskutečný.

- **Jak na tuto změnu reagovali tvoji rodiče, když se to dozvěděli?**

Tady mohu odpovědět pouze na reakci mamky, jelikož s otcem se nevidám. Když se to mamka dozvěděla, bylo mi 14 let a v tu dobu mi říkala, že v tomhle věku to ještě nemohu vědět a myslela si, že se to změní. Postupem času ale zjistila, že ne a přijala to, řekl bych, hodně dobře. Teď si dokonce o klucích povídáme.

- **Jak na tebe reaguje novodobá společnost, když se dozví, že jsi gay? Například když tě vidí držet se s partnerem za ruku/dát si pusy?**

Tady se to různě liší člověk od člověka. Například když jsem byl na základní škole, byl jsem za to šikanován a to převážně od kluků, zatím co u holek bych řekl, že s tím takový problém neměly. Teď jsem na střední škole, kde jsem ve třídě, kterou tvoří převážně holky a od žádné z nich jsem se s žádným projevem nenávisti proti gayům nesetkal, ba naopak. Shrnu bych to tím, že s nenávistí se ve společnosti setkávám většinou u kluků (heterosexuálů), nebo také u lidí starší generace. Co se týče držení rukou na veřejnosti, někdy lidi projdou a nějak si nás nevšímají a někdy se zas otáčejí

jako by to nikdy neviděli, a někdy zas reagují nadávkami typu: “Fuj buzny“ a tak. Taky jsem se jednou setkal s reakcí, kdy jsme byli v Německu v termálních lázních a dávali si tam pusy. Přišel pán a dal mi pohlavek přes hlavu a něco nadával. V tu chvíli jsem absolutně nevěděl, o co jde. Až pak jsem se dozvěděl, že pán nemá rád homosexuály.

- **Je těžké si v dnešní společnosti najít partnera? Kde nejčastěji někoho můžeš potkat?**

Najít si partnera v dnešní společnosti už není tak těžké, jelikož v dnešní době už se to lidi tolik nebojí přiznat. Takže bych řekl, že nás je dost, ovšem záleží také na městě, ve kterém žiješ. Já například žiju v Českých Budějovicích, což není úplně velké město. Tady těch gayů a ani příležitostí, kde bych někoho mohl potkat, bohužel moc není. Tudíž těžší šance na seznámení, zatímco v Praze je ta šance o hodně větší. Mezi nejčastější šance na seznámení patří gay bary, nebo různé gay akce. Dále internetové seznamky apod.

- **Pokud máš přítele, uvažujete o registrovaném partnerství nebo o dětech? Máš s tím nějakou osobní zkušenost?**

Přítele bohužel nemám, ale já osobně bych dítě a svatbu jednou chtěl. Osobní zkušenost s tím tedy zatím žádnou nemám.

- **Jsi členem nějaké skupiny/hnutí/spolku? Jak to probíhá?**

Členem žádné skupiny ani hnutí nejsem.

- **Vnímáš nebo za vnímal si nějaký posun společnosti v pohledu na homosexualitu? A byl k lepšímu nebo k horšímu?**

Určitě ano. Lidé už to vnímají mnohem lépe. Berou nás více, než tomu bylo před lety, ale tak vždycky může být lépe. Příkladem může být např. pražský pochod, kterého se kromě LGBT skupiny účastní i mnoho heterosexuálních lidí.

- **Zúčastnil si se někdy pražského pochodu? Jak probíhá? Je situace vyhrocená nebo je to poklidné?**

Pražského pochodu jsem se účastnil už vícekrát. Kromě hlásajících náboženských fanatiků, kteří neustále vyřvávají, že homosexualita je hřích, bych situaci popsal jako poklidnou. Během pochodu jsem se ze žádnými jinými projevy nesouhlasu nesešel.

- **Kdy jsi přišel na to, že tě přitahuje opačné pohlaví a jak si se s tím vyrovnával?**

Tohle je složitá a velice intimní otázka. Mohu jen nastínit, že aby člověk svoji orientaci pochopil a přijal (především pokud je rozdílná od většinové), potřebuje na to několik let. Jakmile zjistí, že není úniku, přijme to a potom řeší následky ve svém okolí. Proto je po cestě zmatek, zmařené vztahy, změny v chování apod. Někteří tento fakt nikdy sami nepřijmou a trápí se v heterosexuálních vztazích celý život.

- **Jak na tuto změnu reagovali tvoji rodiče, když se to dozvěděli?**

Brali to jako fakt. Pro rodiče je to vlastně těžší, protože žijí na malém městě a musí čelit otázkám svých vrstevníků. Já jsem to měl o poznání jednodušší (Brno, Praha). Za několik let se s tím vyrovnali úplně a berou mě zcela “normálně.”

- **Jak na tebe reaguje novodobá společnost, když se dozví, že jsi gay? Například když tě vidí držet se s partnerem za ruku/dát si pusu?**

V podstatě můžu říct, že to lidi neřeší. V rodném městě to všichni vědí a nic se na jejich chování nezměnilo, naopak ocenili, že jsou součástí mého úplného života. V práci to o sobě nešířím, ale několika kolegům to buď došlo, nebo jsem jim to také sdělil. Kdybych to sděloval všem a všude, o ničem jiném bych nemluvil. Stýkám se na projektech řádově s 50-100 lidmi během půl roku a každý 1-2 měním společnosti. Chovám se ale transparentně - oni mi taky neříkají, že jsou heterosexuální/bisexuální/trans (je to ale samozřejmě ve většinové společnosti jaksi inherentně považované za tu správnou variantu).

K otázce ohledně držení za ruce či polibku ti musím říci, že nevím, jelikož to s partnerem na veřejnosti moc neděláme. I když jsou situace, že se políbíme, mám pocit, že to dnes už nikdo neřeší.

- **Je těžké si v dnešní společnosti najít partnera? Kde nejčastěji někoho můžeš potkat?**

Myslím, že je to stejné jako pro kohokoli jiného. Pokud člověk hledá ve správné etapě svého života, tak má mnoho příležitostí. Nejlépe ještě za studentských let. Samozřejmě výběr je omezený, ale dnes je možné se scházet v různých zájmových uskupeních (divadlo, sport, film) či kavárnách.

- **Pokud máš přítele, uvažujete o registrovaném partnerství nebo o dětech? Máš s tím nějakou osobní zkušenost?**

Přítele sice mám, ale neuvažujeme ani o registrovaném partnerství ani o adopci. Osobní zkušenosti ani s jedním nemám.

- **Jsi členem nějaké skupiny/hnutí/spolku? Jak to probíhá?**

Nejsem členem žádného spolku či hnutí. S mnoha různými spolky jsem přišel samozřejmě do styku. Rád chodím třeba na filmový festival MEZIPATRA.

- **Vnímáš nebo zavnímal si nějaký posun společnosti v pohledu na homosexualitu? A byl k lepšímu nebo k horšímu?**

Myslím, že s posunem společnosti od liberální ke konzervativní (s nástupem V. Klause a M. Zemana na Hrad), se vztah k odlišnostem znovu zhoršil. Většinová společnost menšiny toleruje, ale spíše pasivně (o pochopení či integraci skutečný zájem nejeví).

- **Zúčastnil si se někdy pražského pochodu? Je situace vyhrocená nebo je to poklidné?**

Nevím, nikdy jsem se Prague Pride neúčastnil. Co vím, je to víceméně v klidu a končí to stánky a atmosférou jako na pouti.